

Els noms dels ocells de Catalunya

BIBLIOGRAFIA

- BLEACH, M.
Colección Universal de Animales Insectívoros. Jaime Jepús, 1892; 260 páginas con 226 grabados.
- DEGLANO ET GERBE.
Ornithologie Européenne.
- DEYROLLE, E.
Histoire naturelle de la France (3.e partie : Oiseaux), avec 132 figures dans le texte et 27 planches en couleur. Paris : Ém. Deyrolle, naturaliste. 46, rue du Bac.
- D'ORBIGNY, Charles.
Dictionnaire universel d'Histoire Naturelle. Paris, 1841.
- FUSET TUBIÁ, J.
Aves de Cataluña (con 81 grabados) Madrid, abril de 1913 (en las Memorias de la R. Soc. de Hist. Nat.); 155 págs.
- LESSON.
Manuel d'ornithologie ou description des genres et des principales espèces d'oiseaux.
- MASFERRER.
Fragmentos de un Catálogo inédito.
- PEÑA, A.
Aves insectívoras (dibuixos de Roca).
- ROCA.
Catálogo de aves de Camprodón en los Apuntes para la Flora y Fauna e Historia de Camprodón, por José Morer y F. Galí, presbítero.
- ROMAÑACH, J.
Sucinta reseña de las aves que en nuestra provincia deberían conservarse en beneficio de la agricultura.
- TEXIDOR.
Apuntes para la fauna ornitológica de la provincia de Gerona. Restaurador Farmacéutico, años 1880-1881 (diversos números).
- VAYREDA, E.
Fauna ornitológica de la provincia de Gerona, o sea breve descripción de las aves sedentarias en la misma y las de paso accidental o periódico, sus costumbres y alimentación bajo el punto de vista de utilidad o perjuicio para con el hombre y la agricultura en general, 1882. Gerona : Impr. y librería de Paciano Torres, Plaza de la Constitución; 9, 1883; 280 págs.

A

- ABELLEROL, m. (*Merops apiaster*, L.): Ocell de la família dels sindàctils, de 10 $\frac{1}{2}$ polz. [Gou.] És de color roig de canyella al cap i dors, i variat a les altres parts; la mida, 0'26 m. Arriba per l'abril i s'estableix en paratges de flors perquè s'alimenta principalment d'abelles i vespes [Vayreda]; és molt bonic pel seu plomatge, quasi tot verd. Sin. abellerola. (Girona, Altea, Menorca.)
- ÀDNA, f.: L'ànec. (Tortosa.)
- AGRÓ, m. (*Ardea cinerea* seu *maior*, Lath.): Sin. bernat-pescaire (Vayreda-Gou); capó d'aigua. (Companyó.)
- AGRÓ BLANC, m. (*Ardea garzetta*, L.): Ocell blanc que porta un petit plomall al cap i un altre al dors. La mida, 55 cm. És veu pels mateixos paratges que el martinet, i no és probable que nii en aquest país.
- AGRÓ ROIG, m. (*Ardea purpurea*, L.): Ocell vermell del pit. Sin. garsa, grua roja. (Ripoll, Bages, Calaf, Veciana, Burriana.)
- ÀGUILA CALÇADA, f. (*Falco pennatus*, L.): És ocell de rapinya diürn, fam. falcònides innobles; una de les àguiles més boniques, que no tem envestir els ocells més grossos que ella. (Gou.) És la més petita de les àguiles, d'una mida, per al mascle, de 0'45 a 0'47 m. i de 0'49 a 0'50 m. per a la femella. [Vayreda.] (Cat., Bal., Val.)
- ÀGUILA DE CUA RATLLADA O BAR-
- RADA, f. (*Aquila fasciata*, Vieillot; *Falco bonelli*, Temm.): Ocell de rapinya diürn, falcònides innobles. Té 70 cm. i nia a les grans penyes de Ribes, Sant Aniol d'Uija, Mare de Déu del Mont, Torroella de Montgrí. Persegueix els ocells aquàtics i petits mamífers.
- ÀGUILA DE DITS CURTS, f. (*Falco brachydactylus*, L.; *Circetus gallicus*, Vieillot): Ocell de rapinya diürn, fam. falcòn. innobles. Caça conills, llebres i rèptils; guatlles i perdius, i fins gallines i ànecs, si pot entrar en els corrals de les cases de pagès. (Gou.) Sin. àguila joan blanc, marcenc, ocell de març.
- ÀGUILA D'ESTANY, f. (*Falco hiaetetus*, L.): És au de rapinya diürna, de la fam. de les falcònides innobles. Viu prop dels rius i estanyos abundants de pesca, de la qual s'alimenta exclusivament agafant-la a flor d'aigua o submergint-s'hi. Té 2 peus de mida. (Gou.) Sin. corb pescador, petita monja.
- ÀGUILA GALLINERA, f. (*Falco palumbarius*, L.): Sin. astor.
- ÀGUILA GRI O CRI-CRI, f. (*Falco aesalon*, L., seu *Litofalco*, Gmelin; *F. maculatus* seu *naevius*): És el més petit dels ocells de rapinya, ja que el mascle té la mida d'1 peu, i 7 lín. la femella (Gou); equiv. a 0'26 i 0'31 m. segons Vayreda; falcònida innoble, diürna; és una tercera part menor que l'àguila real (Gou), de 0'50 m. el mascle i 0'58 m. la femella. [Vayreda.] Sin. àguila petita, cridaire.

- ÀGUILA MARINA**, f. (*Falco albicauda*, Gmelin) : Ocell de rapinya diürn, falcònida innoble. Pon de dos a quatre ous. (Gou.) S'alimenta especialment de peixos; té 55-60 cm.
- ÀGUILA PETITA** f. (*Falco maculatus* seu *naevius*, L.; *Aquila naevia*, Brisson) : Ocell de rapinya diürn, falcònides innobles, una tercera part menor que l'àguila reial. El mascle té 50 cm., i la femella 58. De color negrosa. Sin. àguila cri-daire, àguila cri-cri.
- ÀGUILA REIAL**, f. (*Falco fulvus*, S.; *Aquila chrysaetos*, L.) : Ocell de rapinya diürn, falcònides innobles. És més gran que l'àguila imperial; la femella pesa de 16 a 18 lliures, i no passa de 12 el mascle. La grandària varia de 70 cm. a 1 m., i fins a 1'16 m.
- AGULETA**, f. (*Falco subbuteo*, L.) : Persegueix cruelment els ocellets i fins els coloms. Té de llargada, el mascle, 0'30 m., i la femella, 0'32-0'33 m. [Vayreda.] Sin. esparver (Gou), falcó de mostatxo negre.
- AGULLA**, f. (*Colymbus septentrionalis*, L.) : Sin. calàbria. (Vayreda, Companyó.)
- AIGUAROL**, **AIGUAROLA**, s. : El bernat-pescaire. Nia i viu a l'aigua. (Castellbò, Isil.)
- ALCIÓ**, m. (*Phoenicópterus antiquorum*, Temm.) : Ocell marí que fa el niu sobre la mar quan aquesta està en calma. (Costa de Llevant.)
- ÀLIC ROIG**, m. (*Phoenicópterus antiquorum*, Temm.) : Ocell d'un plomatge rosat clar, de 1'30-1'50 m. Habita el migdia d'Europa, l'Àsia occid. i el nord de l'Àfrica, i quasi cada any visita els nostres pantans del litoral. [Vayreda.]
- ALIGANY**, m. : Ocell semblant al tord, però més petit. Té el pit i la part inferior de les ales pigats. Ve per la tardor. (Palamós.)
- ALIGAT ASTOR**, m. : És freqüent, sedentari; cria en els cingles i grans boscos de la regió mitjana i superior. S'alimenta d'ocellets, petits mamífers, rèptils i grossos insectes. La mida és de 0'65 a 0'70 m. [Vayreda.]
- ALIGAT DELS PETITS**, m. (*Falco rufus*, L.) : Ocell de rapinya diürn, falcònida innoble, que freqüenta les comarques abundants d'aigua; se'l veu als voltants de l'estany de Banyoles, a la comarca de Castelló d'Empúries. (Gou.) S'alimenta, de preferència, d'ocells aquàtics, peixos i amfibis. Fa el niu a terra, en paratges espessos i herbosos; de 0'50 a 0'54 m. [Vayreda.] Sin. arpella de cap blanc.
- ALIGÓ**, m. : L'àguila jove. (Vic.)
- ALIGOT**, m. (*Falco buteo* seu *versicolor*, L.) : Ocell de rapinya diürn, falcón. innobles. Viu tot l'any als boscos de les nostres comarques de les regions mitjana i superior, i també a les esclatxes de les roques cobertes de maleses. És freqüent i sedentari, cria en els cingles i grans boscos; s'alimenta d'ocellets, petits mamífers, rèptils i grossos insectes; la seva mida és de 65 a 70 cm. Sin. aligat, astor, bisaroca, busó. (Cat. or., Cat. occ., Burriana.)
- ALIGOT BISAROCA**, m. (*Falco buteo* seu *versicolor*, L.). V. aligot.

- ALIGUER, m. : 1. El lloc on es posen les àguiles. (Vic, Lleida, Benissanet.) 2. El caçador, d'àguiles. (Vic.)
- ALOSA, f. *elòye* (Palamós, La Bisbal), *elòbe* (Cat. or.) : 1. *Alauda arvensis*, L. : Ocell amb les parts superiors negreses i grises, i les inferiors blanques amb clapes negres; bec i peus bruns. Mida : 18 cm. Per l'octubre arriben a estols, molt caçades. El mascle s'alça perpendicularment, cantant, fins a perdre's de vista. Mai no es posa en els arbres : és conirostre, de 7 1/2 polzades. Sin. alova, xirlu, titella. (Cat., Bal., Val.) 2. *Galerida cristata* : Nia a terra. Sin. terroca caputxina. Adagi: «S'alça l'alosa en jorn bromós: senyal de no ésser plujós». (Bellver.)
- ALOSA PITROLIU, f. (*Alauda arborea* seu *memorosa*, L.) : Ocell conirostre de 6 polz. Sin. terrassola cotoliu, terrarola cotoliu.
- ALOVA DE DUPONT, f. (*Alauda Duponti*, Vieill.) : Ocell d'un plomatge bru i vermell, barrejat del damunt, i del davall blanc color de palla, clapejat de negre; 21 cm. Aquesta espècie habita l'Àsia i nord de l'Àfrica, i de vegades n'arriba alguna al nostre país entre les altres aloves.
- ALOVAT TROBAT, m. (*Anthus rufescens*, Temm.) : Ocell denti-rostre de 7 polz. Sin. calandrieta.
- ÀNEC CABUSSÓ, m. (*Colymbus glacialis*, L.) : Ocell bru negrós de les parts superiors, i blanc de les inferiors; la mida, 76 cm. Els hiverns molt freds visita els estanys salats del litoral. Sin. calàbria gros.
- ÀNEC CAP ROIG, m. (*Anas Penelope*, L.) : Sin. piula. (Vayreda.)
- ÀNEC D'AIGUA GROS, m. (*Anas strepera*, L.) : Negre del dors, i del ventre blanc, ombrejat de groc, amb clapes grises. Té 0'50 m. A l'hivern arriba juntament amb l'ànec comú, i a la primavera se'n torna cap al nord d'Europa. (Vayreda.) Sin. griseta. [Companyó.]
- ÀNEC D'AIGUA PETIT, m. (*Anas creca*, L.) : Sin. xarxet (Vayreda), sarcetta (Companyó).
- ÀNEC DE BOSC, m. (*Anas boscas*, L.) : Ocell adornat de diferents colors, 50 a 55 cm. És l'espècie més comuna, de la qual procedeixen totes les races domèstiques. Ve tots els hiverns amb gran abundància, establint-se pels estanys, rius i riberes de tot el país. Sin. coll verd. (Manresa.)
- ÀNEC DE CRESTA, m. (*Anas fuligula*, L.) : Negre del cap i coll, dominant també la mateixa color en el pit, amb un plomall al cap; 40 cm. Espècie freqüent a l'hivern en els estanys.
- ÀNEC DE MAR, m. (*Alca torda*, L.) : Negre de les parts superiors i blanc de les inferiors. Té 38 cm. i habita les costes dels mars glacials, però a l'hivern baixa a les nostres costes. Sin. pescador.
- ÀNEC GAVATX, m. (*Anas rufina*, Pallas; *Anas ferina*, L.) : Aquest és roig de castanya al cap i part alta del coll, i cendrós clar de sobre el cos. Vermell del cap i coll, amb un monyó al cap. Té de 45 a 57 cm. Gairebé cada any es veu a la nostra província.

- cia, però poc. Té vermell el bec. Sin. mut, bec vermell, cap-roig, buixot.
- ÀNEC MARCENC, m. (*Anas acuta*, L.) : Ocell bru del cap i part superior del coll, i blanc del pit i abdomen; de 63 a 65 cm. Comú a l'hivern en les aigües de les regions baixes. Sin. cuallarg, cua d'oreneta, cua de jonc.
- ÀNEC PALETER, m. (*Anas clypeata*, L.) : Sin. bec d'espàtula. (Companyó, Vayreda.)
- ÀNEC SALVATGE : La polla d'aigua. (Cat., Val.)
- ÀNEC XOCOLATER, m. (*Anas nyroca*, Guld.) : Roig del cap i coll, i remeres secundàries blanques. Té 40 cm. Se'l veu sovint a les aigües del litoral. Frases : «Fer l'ànec» : perbocar. (Cat.) «Caminar com els ànecs» (Ripoll.)
- ÀNEDA, f. *anède* (*anas boscas*) : És igual salvatge que domèstica. És cria a ramades per les cases. Sin. *collbrau* (Migjorn Gran).
- ÀNEDA DE CAP VERMELL o PEIXETERA (*Jigulina*) : Se la veu nedar pel mar en hivern. (Migjorn Gran.)
- ANEDÓ, m. (*Querquedula crecca*) : Ànec que es troba a grans ramades pels estanys de la Bufera. (Migjorn Gran.) «Ésser un anadó» : Anar mal garbat, fer els moviments sense gràcia. «Fer s'anadó» : Anar a tomballons, caure amb poca sort. (Migjorn Gran). Sin. garsset petit. (Fuset.)
- ANGANET, m. : Ocell petit amb la cua llarga; és molt semblant a la cuereta. (Castellbò.)
- ANGUILER, m. (*Mergus merganser*, L.) : D'un negre verdós del cap i meitat superior del coll, amb un monyó curt al cap; les parts superiors negres, i blanques les inferiors. El mascle té 66 cm., i la femella 61. Aquesta espècie visita cada any els estanys del nostre litoral. Sin. bec de serra gran.
- ANGUILER DE MONYÓ, m. (*Mergus serrator*, L.) : Verd negrós del cap i part superior del coll; presenta un llarg monyó occipital; el cos variat de blanc, negre i bru; té 56 cm. Habita cap al cercle polar àrtic, i a l'hivern ve als estanys de les nostres regions. Sin. bec de serra mitjà.
- ANIMAL DE L'AIGUA, m. (*Buteo vulgaris*) : Ocell semblant al falcó de muntanya. «Piula s'animal de s'aigo pren parai-go.» També se li diu *soter* : l'ocell vola alt, pegant sotes rabents, girant-se damunt davall i cridant. Diuen que assenyala pluja (Migjorn Gran.)
- ARNER, m. (*Alcedo hispida*, L.) : Verd blavós del damunt, blanquinós del coll i vermell purpuri de les altres parts inferiors. Té 12 cm. Viu solitari a les vores dels rius, riberes i estanys, i nia als forats de les rates aquàtiques o que ell mateix es fabrica. Sin. botiguer (Mataró); ocell de Sant Martí, Martí pescador, blavet. (Companyó.)
- ARPELLA, ARPELLA DE CAP BLANC, f. (*Falco rufus*, L.) : Au de rapinya diürna (falcònides) de les innobles, freqüenta les comarques abundants en aigua. Per això se'l veu als voltants de l'estany de Ba-

- nyoles, a la comarca de Castelló d'Empúries; s'alimenta amb preferència d'ocells aquàtics, peixos i amfibis. Fa el niu a terra, en paratges embrollats i herbosos. La seva mida és de 50 a 54 cm. Sin. aligat dels petits.
- ARRAPACARRASQUES, m. : El respinell. (Benassal.)
- ASTOR, m. (*Falco palumbarius*, L.) : Ocell de rapinya, de les falcònides innobles. Alimenten els petits, els primers dies, amb insectes, rates, llangardaixos i ocellets; després amb serps, ocells majors i fins lludrigons. És cruel, sanguinari i ferotge, persegueix els ocells de corral. Nia a les cingleres de Finestres, Sant Aniol, Nostra Senyora del Mont; el mascle té 51 cm. i 60 la femella. Sin. falcó perdiguer, falcó gros, àguila gallinera.
- ASTORET, m. : L'esparver. Hi ha diverses classes d'astorets : *astoret aliguer*, *galliner*, *moixoner*, *perdiguer*, *soriguer*. (Castellbò.)
- AUFRANY, m. (*Cathartes percnopterus*, Temm.) : Ocell de rapinya (vultúrides). Talla : 70 cm.
- AULENDRA, f. : L'oreneta. (Elna.)
- AURENDOLA ROQUERA, f. (*Hirundo rupestris*, L.) : Gris cendrós del damunt, i del davall blanc matisat de roig. És la primera, de l'espècie, que arriba i l'última d'anar-se'n del país. Nia als Pireneus, Nostra Senyora del Mont. És fissirostre diürn, de 6 ½ polz. Sin. roquerol, oreneta roquera. V. oreneta.
- AVITARDA, f. (*Otis tarda*, L.) : Família pressirostres, de 3 peus, 9 polz. És un dels més grossos de la nostra província.
- AVITORO, m. (*Ardea stellaris*, L.) : Sin. bitol, butor. (Companyó.) V. bitol.

B

- BABECA, f. (*Strix Aluco*, L.) : Ocell de rapinya nocturn, de color grisa fosca el mascle, i grisa rogenca la femella. Té 40 cm. El seu cant de nit sembla dir: «Huu, hu, huhuhu». S'alimenta de petits rosegadors. Sin. xibeca, gamarús, òliba, cabeca.
- BAGALEU, m. : Ocell de bosc més gros que l'astoret o esparver. (Castellbò.)
- BALLESTER, m. : I. (*Cypselus murarius*, Temm.) : Negrós amb reflexos verdosos, blanc del coll. Arriba per l'abril i se'n va pel setembre. Nia a les esglésies, campanars i torres; i quan s'acosta alguna tempestat se'ls veu més actius i inquietos. Sin. falziot, magai. 2. (*Hirundo apus*, L.) : Ocell fissirostre, diürn, de 7 polz. Sin. falzia, magall, camperol.
- BALLESTER DE VENTRE BLANC m. (*Cypselus alpinus*, Temm.) : Gris bru de les parts superiors i blanc de les inferiors. Arriba a la muntanya a la primavera del juny i nia a les altures de Nostra Senyora del Far, Cabrera, Sant Aniol. Té 22 cm. Sin. martinet, ballester dels grossos.
- BARACA, f. *beráke* : Ocell semblant a la cogullada, de tons barrejats. És més gros que el capsigrany. (Palamós, Sant Fel·liu de Guíxols.)
- BARBA-ROIG, m. : Ocell petit com l'ull-de-bou. Té el pit roig (Tortosa, Benissanet.)

- BECADA, f. : 1** (*Scolopax rusticola*, L.) : Les parts superiors, matisades d'una color de castanya grogós i cendrós; les inferiors també, amb ratlles transversals brunes. La mida és de 40 a 50 cm. Habita i cria al nord d'Europa, i per la tardor ve al nostre país (gener). Longirostre, d'1 peu, 8 polz. El bec seu és llarg. Sin. polla bruna, polla parda. 2 (*Hematopus ostralegus*, L.) : Ocell pressirostre, d'1 peu i 5 polz. Sin. garsa de mar. [Companyó.] (Cat., Bal., Val.).
- BECADELL, m. : 1.** (*Scolopax major*, L., Gmelin) : Les parts superiors són negreses; de les inferiors és blanquinós ombrejat de vermell. La seva mida, 27 cm. Habita i cria en les regions del nord de la Sibèria, i a l'hivern baixa als nostres climes, establint-se en els prats humits i pantanosos. Sin. mec. V. sagar. (Cat. or.). 2. (*Scolopax gallinago*, L.) : Longirostre, de 10 a 11 polz. El seu plomatge és semblant al del becadell o mec, però se'n distingeix pel seu abdomen blanc. La mida, 25 cm. També habita en llocs humits i pantanosos, alimentant-se de cucs i d'insectes aquàtics. Sin. sagar, bequeruda, mex.
- BECADELL DELS SORDS, m.** (*Scolopax gallinula*, L.) : Té les parts superiors d'un negre matisat blanquinós, dominant el blanc en les inferiors. La mida, 16-17 cm. Els seus costums són semblants als dels altres becadells.
- BECAFIGUES, m.** (*Muscicapa parva*, Bechstein) : Dentirostre, de color cendrosa rogenca a les parts superiors, i roig groguenc el pit. 12 cm. Ve per la primavera i emigra per la tardor. Insectívor i baccívor, li agrada igualment les mosques i les figures. Sin. pelafigues. (Companyó.)
- BECARZA, f. :** Ocell de bec molt llarg amb el qual extreu els llambrics del fang; és semblant a una perdiu. (Altea.)
- BECASSÍ, BECASSINA, s.** (*Gallinago scolopacinus*) : Ocell corredor, de prat; és molt bonic i la seva carn és molt saborosa. (Eivissa, Menorca.)
- BEC D'ALENA, m.** (*Recurvirostra avocetta*, L., Gmel.) : Ocell blanc de 47 cm. Des dels últims de la tardor fins a l'abril es veu algunes vegades en les aigües salades del litoral, on busca el seu aliment de cucs i insectes aquàtics. De llarg bec recorbat de baix a dalt. Sin. bec d'alzena. (Companyó.)
- BEC DE FERRO, m.** (*Fringilla coccythraustes*, Temm.; *Loxia*, L.) De colors varies, de bec tan fort que trenca els pinyols d'oliva, lledons, etc. Té 18 cm. Cria al nord de França i Europa; a l'hivern ve al nostre país. Conirostre, 7 1/2 polz. Sin. durbec.
- BEC DE SERRA PETIT, m.** (*Mergus albellus*, L.) : Ocell blanc del cap i del coll; plomatge del cos variat de blanc, negre, gris i cendrós. Té 42 cm. Aquesta espècie arriba també a l'entrada de l'hivern, i és tal volta la més abundant. (Veciana, Calaf, Lleida, Burriana.)
- BEC D'ESPÀTULA, f.** (*Anas clypeata*, L.) : Té el bec més llarg

- que el cap; la seva mida, 49 cm. A l'hivern és freqüent a les aigües del litoral, i desapareix en arribar la primavera.
- BECGRÓS, m.** : (*Coccythraustes vulgaris*, Vieill) : Ocell poc conegut a Menorca. Solament hi passa l'hivernada. S'alimenta de pinyons i d'avellanes. (Migjorn Gran.)
- BECLANER, m.** (*Platalea leucorodia*, L.) : Ocell blanc que té al cap un monyó de llargues plomes. Té 70-72 cm. Habita les vores del mar i estanys salats, buscant principalment, molluscos i peixos, dels quals s'alimenta. Cultirostre, de 2 peus, 6 o 7 polz. Sin. espàtula, paleta.
- BECTORT, m.** (*Loxia crucirostra*, Cuvier; *curvirostra*, L.) : Ocell conirostre de 6 polz.; s'alimenta principalment de pinyons que treu amb el bec de les pinyes. Sin. picapinyes, trenca-pinyes. (Eivissa, Vinarç.)
- BECUT, m.** (*Numenius arquata*, Latham). Sin. xarlot becut.
- BERNAT-PESCAIRE, m.** (*Ardea cinerea*, s. *major*, L.) : Ocell blanquinós del cap i nuca, d'un cendrós blavenc a les altres parts superiors; la mida, 5 a 6 cm. Se'l veu tot l'any en els plans pantanosos del golf de Roses; nia en els arbres elevats, i la major part van a criar al nord de l'Europa. Cultirostre, de llargada 3 peus i 6 polz. des de la punta del bec fins a l'extrem de la cua. Sin. capó d'aigua, agró (Companyó), bitor, tord marí. (Cat., Ross., Bal.)
- BIFARRÓ, m.** : Nom d'ocell. (Balaguer).
- BITOL, m.** (*Ardea stellaris*, L.): Cultirostre, de 2 peus, 4 polz. (65 cm.); té un plomatge vermell. De dia està quiet i amagat entre els joncs i malesa dels pantans, i, quan el sol és post, surt a buscar peixos i animals aquàtics. Sin. avitoro, capó d'aigua, espurgabous. V. avitoro.
- BITXAC, m.** (*Motacilla rubicola*, L.; *Saxicola rubicola*, Bechstein) : Ocell dentirostres. Té el bec, cap, coll, cua i peus negres, dominant en les altres parts el bru i roig. Mida seva: 12 cm. Dentirostre, de color bruna al dors, negre del coll i roig del pit. El seu cant pot traduir-se per «vitrec» o «vitrac». Se'n va a l'Àfrica a l'hivern i torna a la primavera; s'alimenta d'insectes. Sin. vitrac, culblanc, tuit, escurot, cobit. (Cat., Bal., Val.)
- BLADER, m.** : El terrerol. Ocell semblant a la cogullada (Palamós).
- BLANCA, f.** : Nom d'un ocell. (Altea.)
- BLANQUETA, f.** : La pastoreta. Va darrera els llauradors, seguint el solc per a poder menjar els cucs que es remouen. (Lleida.)
- BLANET, m.** : Nom d'ocell. 1. El papafigues (Balaguer). 2. Ocell petit. (Borges.)
- BLAVENCA, f.** : Ocell petit, de color blavosa, que viu a les vores dels rius. És de les proporcions d'un tord. (Súria.)
- BLAVET, BLAVETA, s.** : Ocell de color blavosa de la part de sobre, groc de la part de sota, cames vermelles i bec llarg. Viu a les riberes dels rius. (Ripoll, Bellver, Calaf, Val.)

BOSCALER, m. (*Sylvia cetti*, De-gland, Marm.) Ocell riberenc, bru de castanya del damunt, i blanc del coll i ventre. 14 cm. Viu i nia en l'espessor de les plantes aquàtiques dels llocs pantanosos del litoral, alimentant-se de cucs i d'insectes. Sin. rossinyol bastard.

BORGADELL, m. : Ocell semblant a la cadenera. (Tortosa.)

BOSCARLA, f. (*Sylvia phragmitis*, Bechst.) : Ocell riberenc, gris del damunt, clapejat de negre al cap, i bru el dors, d'un roig que tira a blanc al coll i ventre. La seva mida, 12 1/2 cm. Habita en l'espessor dels pantans i s'alimenta d'insectes aquàtics. Emigra per la tardor. Sin. espanta caçadors, grasset.

BOSQUETA : 1. (*Motacilla provincialis*, Gm.; *Sylvia prov.*, Temminck) : Ocell dentirostre, de 6 polz. de llarg; té cendrós el plomatge del damunt, el bec bru fosc a la punta, i groc pàl·lid a la base, i grogosos els peus. Busca les papallones que hi ha a les fulles de les cols, davall de les quals s'ajoca a la nit per lliurar-se de la persecució de la rata pinyada. Ocell petit. Sin. buixareta, tai-xeta, passerina. 2. (*Motacilla orphea*, Temm.; *Sylvia cinerea*, Latham) : Dentirostre emigrant, de color grisa cendrosa. Té 14 cm. Arriba els últims de març i se'n va pel setembre, establint-se en petits boscos o prats i niant en els arbustos o en els camps. S'alimenta de fruits o insectes. Sin. taiareta, passerina, picacirres.

BOSQUETA DE CAP NEGRE, f. (*Motacilla atricapilla*, Lath.; *Sylvia*

atricap. Scopoli) : Dentirostre, negre del cap, i bru de la resta del cos. Té 5 polz. i 8 lín. S'alimenta principalment d'insectes i de fruits, i el seu cant és semblant al del rossinyol. Ve per l'abril i emigra pel setembre. Sin. tallarola de cap negre, pinsoletta, capnegre, carbonera.

BOSQUETA ROSSINYOLERA, f. (*Motacilla salicaria*, L.) : Ocell dentirostre que té de llarg 5 1/2 polz., bru del damunt i blanquinós del coll i del ventre. Passa l'hivern a l'Àsia i a l'Àfrica, torna als últims de març i s'estableix en els boscos a la vora de les poblacions, alimentant-se de cucs i d'insectes. (Cat. or.)

BOSQUETA XIULADORA, f. (*Sylvia sibilatrix*, Temm.) : Dentirostre, de 5 polz. de llarg, d'un verd groguenc del damunt, i groc clar del coll. A l'arribada s'estableix en els boscos frondosos i nia a la molsa o a les soques dels arbres. Sin. ull-de-bou.

BOTIGUER, m. : El blauet. És de color blava i viu a les vores dels rius. (Cassà, Vic.)

BOTXÍ, m. (*Lanius meridionalis*, Temm.) : Dentirostre; es posa a les branques més altes dels arbres, i emigra a l'hivern. Cap i dors d'un cendrós blavenc, i escapulars blancs; té 25 cm. Habita als boscos i parts estèrils del litoral i regió mitjana, nia als arbres i s'alimenta d'insectes. Sin. garsa borda. (Cat., Bal., Val.)

BOTXINET, m. : Ocell petit, de color fosca, amb el pit blanc, que viu per les torrenteres i vernedes. (Súria.)

- BRUEL, m. (*Regulus ignicapillus*, Brehm) (Mataró.)
- BRÚFOL, m. : El gran duc (Altea, Benassal.)
- BUIXOT, m. (*Anas marila*, L.): Negre del cap, coll i pit, i sobre el cos blanquinós amb ratlles negres. La seva mida, 47 cm. És comuna aquesta espècie en el nostre país i a l'hivern se la veu a estols en els estanys. Sin. ànec gavatx.
- BUIXQUEROT, m. : Ocell de bec llarg. És més gros que la buixeta. (Altea, Vinarç.)
- BUSAROCA, f. : Nom d'ocell. (Vic, Llussanès.)
- c
- CABANER, m. : Ocell de color negra i de pit roig que, a la nit, s'aixopluga als forats de les cabanes. En la vigília de Nadal hi ha el costum d'anar a caçar-los per a aviar-los quan van a adorar el nen Jesús. (Cervera.)
- CABROTA, f. : El mussol banyut (Terrassa, Manresa.) V. xibeca.
- CABUSSET, m. (*Podiceps minor*, Latham) : És d'un gris cendrós del cap, nuca i parts superiors del cos, i blanc de la gargamella i baix ventre. La mida és de 23 a 24 cm. És sedentari, nia en els fons aiguajosos del litoral i de l'estany de Banyoles, i a l'hivern se'n puja pels rius fins a Olot i més amunt. Sin. cabussó.
- CABUSSÓ, m. : I. (*Podiceps rubricollis*, Lath.) : Ocell negre del cap i nuca, les parts superiors d'un bru vermellós, i l'abdomen blanc platejat. Té 33-40 centímetres. També freqüenta els nostres estanys durant l'hivern. 2. (*Podiceps auritus*, Lath.) : El negre domina en les parts superiors, i el blanc en les inferiors. Té 31 cm.
- CABUSSOT, m. (*Podiceps arcticus*, Boie) : És d'un cendrós verd, bru i llustrós pel damunt, i blanc pel davall. Té 35 cm. Ve tots els hiverns a les aigües salades del litoral, ajuntant-se amb les ramades d'ànecs que allí s'estableixen. Sin. cabussó.
- CADELL, m. (*Himantopus rufipes*, Bechst.) : Ocell blanc, tirant a rosat en el pit i ventre, i negre del dors i ales. 40 cm. Arriba per la primavera s'estableix en el litoral, i a la tardor se'n torna a l'Àfrica. Sin. cama-roja, camesllargues.
- CADERNERA, f. (*Fringilla carduelis*, L.) : Vermell del front i voltant del bec, bru rogenic dels dors, i blanc del pit i ventre. Té 15 cm. És sedentari, nia amb preferència en els arbres fruiters; és molt dòcil i aprèn moltes habilitats. Conirostre (16 polz). Sin. cadernell, cardina (Companyó), carderola. (Cat., Bal., Val.)
- CAGAIRE, m. : Ocell semblant a la gavina. (Vinarç.)
- CAGAMÀNECS, m. (*Saxicola rubetra*, Bechstein) : Ocell anomenat així perquè es posa al cim del mànec de les eines dels pagesos, quan aquests mengen o descansen; és de 124 mm. Dentirostre. Sin. cobit del pit-roig, ricxec, culblanc. (Cat., Val.)
- CAGANAP, m. : Ocell molt petit, de color verdosa, que es para a les mates de nap. (Arbúcies.)
- CALÀBRIA, f. : I. (*Podiceps cri-*

- status*, Lath.) : Ocell negre del cap, amb les plomes del cim. llargues formant per cada costat un plomall aplanat; les parts superiors són d'un bru fosc, i les inferiors d'un blanc argentat; té de 51 a 52 cm. Aquesta espècie arriba al nostre litoral els hiverns més freds. (Veciana, Burriana.) 2. (*Colymbus septentrionalis*, L.) : Ocell bru negrós de les parts superiors, i blanc de les inferiors. Té 62 cm. Aquesta espècie quasi es veu tots els anys als estanyes salats del litoral. Sin. cabussaire, agulla.
- CALANDRETA, f. (*Alauda brachydactyla*, Temm.) : Té les parts superiors d'un gris vermellós clapejat de bru i blanquínos de les inferiors; la seva mida, 14 cm. Arriba per la primavera, s'estableix i nia en els sorrals, prats i camps del litoral i part baixa de la regió mitjana fins a Navata, Girona. Sin. cotorret, terrarol.
- CALÀNDRIA, (*Calandra spec.*, L.; *Alondra C.*, L.; *Alauda cal.*, L.) : Ocell bru en el centre de les plomes de la part superior, gris vermell de les vores de les dites plomes i blanc en les parts inferiors amb dues clapes negres. La mida, 194 mm. A l'hivern habita en els plans del litoral, i a la primavera puja més amunt. Imita el cant d'altres ocells. Conirostre de 8 polz. Sin. calandra. [Companyó.] «A la bassa de Forès | hi cantava una calàndria; | a l'home que no té res | de què li faràs demanda?» (Espluga.)
- CALANDRIETA, f. (*Anthus rufescens*, Temm.) : D'un gris fosc del damunt i blanquínos del davall, amb el pit groguenc. La mida és de 17 cm. Arriba per l'abril i se'n torna per la tardor. S'estableix en les dunes i prats marítims de Roses, Castelló d'Empúries, Torroella. Nia a terra, damunt de la sorra, o en els camps, i s'alimenta d'insectes. Sin. alabat trobat, trobat, alova, cama-roja, calandrina.
- CALANDRIÓ, m. (*Alondra arenaria*, Vieill.) : Conirostre de 5 1/2 polzades. Sin. terrebolí, terrarola, calandreta.
- CALDERÓ, m. : Ocell semblant al pardal, que té un senyal negre al coll o al cap. (Tortosa.)
- CAMA-ROJA BRODADA, f. (*Totanus glottis*, Bechst.; *Totanus chloropus*, Meyer) : Ocell cendrós, fosc de les parts superiors i blanc de les inferiors. Té 34 cm. Arriba per la tardor i passa l'hivern a les vores del mar, estanyes i rius.
- CANARI, m. (*Fringilla*, s. *Serinus canariensis*, L.) : Ocell de les Canàries, conirostre, de 6 polz. Sin. canari bord, canari de muntanya.
- CAPADELLA, f. : Ocell blanc, més gros que les gallines, que persegueix els altres ocells. (Tortosa.)
- CAPÇOT, m. : Ocell gros com un pardal, de color blanquínos del cap, de ploma rossa amb vetes blanques. Nia pels carrascals i pinars; el seu niu és com una cistella. (Castellbò, Tortosa, Alcanar, Val.)
- CAPELLANET, m. : Ocell de color blau i de cap negre. Nia pels forats de les roques o dels arbres. Fa vuit o nou ous a

- cada niu. (Borges, Tortosa, Benissanet, Alcanar, Benassal, Altea.)
- CAPINEGRE, m. (Benissanet). V. capnegre.
- CAPNEGRE, m. : Ocell de color cendrós, fosc, amb el cap negre, un poc més gros que el reietó. (Súria, Benassal.)
- CAPÓ D'AIGUA ROS, m. (*Ardea ralloides*, Scopoli) : Ocell que té un bonic plomall al cap. Les parts superiors són d'un lleonat rogenç, i les inferiors blanques. Té 42 cm. Ens visita principalment en el passatge de primavera, habitant amb preferència les vores dels rius i riberes. Sin. martinet ros.
- CAP-ROIG, m. : Nom d'una variant d'ànecs. (Altea.)
- CAPSIGNANY, m. (*Lanius rufus*, Brisson) : Dentirostre de les dimensions d'una cogullada, de curta volada; s'alimenta d'insectes. Té el cap negre o bru, el baix dors cendrós i les ales negres amb una taca blanca; 19 cm. Arriba per la primavera; viu i nia en petits boscos. Imita en el cant tots els ocells que viuen prop d'ell. Sin. capser, capsot. (Cat., Bal., Val.)
- CARBONER, m. (*Sylvia phoenicura*, Lath.) : Sin. cotxa de cap blanc, bitxuc gros, rossinyol de muralla.
- CARBONERA, f. (*Sylvia atricapilla*) : Sin. tallarol de cap negre i ull roig. (Calaf, Ager, Prades, Burriana, Vinaroç.)
- CARDEROLA, f. : La cadernera. (Cat. or.)
- CARDINA, f. (*Fringilla carduelis*, L.) : V. carderola.
- CARGOLET, m. (*Troglodytes vulgaris*, Temm.) : Troglodita (es fica per forats i caverne, fa vida d'ermità), de 10 cm. Abunda pels boscos i torrents, on nia per les roques o forats, i fins a les cases de camp isolades. El cant del mascle s'assembla a les síl·labes «sidirití, sidirití», entre pauses de cinc a sis segons; cant que executa tot l'any. A l'hivern se'l veu a les piles de llenya buscant aranyes i insectes. Sin. ull-de-bou.
- CARO, m. : Espècie de mussol. (Tortosa, Benassal.)
- CARRAU, m. : Ànec de mar. No vola mai. Per escapar dels seus perseguidors s'amaga sota l'aigua. (Palamós.)
- CAUA, f. : La cornella. (Cassà, Palamós.)
- CAUET, m. : Ocell de mar. (Vinaroç, Altea.)
- CEGA, CEGUES, f. (*becada*) (*Scelopax rusticola*, L.) : Passa aquí tardor i hivern; de dia viu amagada al bosc; a la vesprada surt i ronda els llocs de terra flonja cavada o llaurada, en la qual clava el bec per agafar cucs dels quals s'alimenta, deixant el tros ple de picades tan típiques que un no pot enganyar-se que allà hi ha *sucat* la cega; mentre està en tal feina és possible agafar-la amb les mans : per això es deu dir *cega*. L'aforisme menorquí : «no és nat ni naixerà qui niu de cega trobarà», es refereix a Menorca, on la cega, naturalment, no cria. (Bal.)
- CERCAVORES, m. (*Accentor alpinus*, Bechstein) : De color de cendra fosc del damunt i cendrós més clar del ventre. El bec bru groguenc i els peus també groguencs; de 18 cm.

- Viu a les altes i escabroses muntanyes de la Mare de Déu del Mont, Bassegoda. A l'estiu s'alimenta d'insectes i larves, i de llavors i molluscos a l'hivern.
- CIGALA**, f. : Ocell negre, com un colom, que viu pels penyals i muntanyes altes. (Isil.)
- CIGNE**, m. 1. (*Cygnus olor*, Vieill.): Ocell blanc, de 46 cm. Habita en les comarques orientals del nord d'Europa i mars de Suècia, i en hiverns rigorosos se l'ha vist en el baix Empordà. 2. (*Cygnus musicus*, Bechst.): Ocell blanc de 1'55 m. Habita les regions polars del nord d'Europa, i els hiverns molt freds visita el nostre litoral. És el símbol de la blancor: «Blanc com un cigne». Representa l'amor.
- CIGONYA**, f. (*Ciconia alba*, L.; *Ardea Ciconia*, L.) : Ocell de plomatge blanc i ales negres. La seva mida és de 1'15 a 1'20 m. Com que només està de pas a la primavera i tardor, són poc conegudes les utilitats que reporta, i és molt perseguida dels paisans. Cultirostre; 4 peus, 3 polz. (Cat., Bal., Val.)
- CIGONYA NEGRA**, f. (*Ardea nigra*, L.) : Cultirostre de 3 1/2 peus.
- CIT**, m. : Ocell semblant al pardal, però més gros. (Castellbò.)
- CLOGUERELL**, m. : Nom d'un ocell. (Altea.)
- COGULLADA**, f. (*Alauda cristata*, L.) : Té un monyó sobre el cap, el dors clapejat de bru i el ventre blanc. La mida és de 18 cm. Nia en els camps i vinyes i arrenca el blat de moro quan neix. Conirostre (7 polz.). (Cat., Bal., Val.)
- COÏDETA**, f. : La pastoreta. (Alcanar.)
- COÏDETA GROGA**, f. La pastoreta que té la cua groga. (Alcanar.)
- CÒLIT**, m. : 1. (*Saxicola saltator*, L.) : Dentirostre, de 15 a 16 cm. Ha rebut el nom específic del costum que té de saltar contínuament. S'alimenta d'insectes que agafa al vol. Blanc groguenc del damunt, i blanc del coll i ventre, la cua blanca i negra, i negres el bec i els peus. Sin. coliblanca. 2. (*Stapazina*, Temm.) : Té el dors, nuca i costats d'una color blanca groguenca, el mascle, i roig fosc la femella; el bec i peus negres; de 15 a 16 cm. Arriba per la primavera i s'estén pels turons i costes àrides i pedregoses, alimentant-se d'insectes que agafa al vol o corrent.
- COLOM BOSCÀ**, m. (*Columba livia*, Brisson) : Ocell semblant a la xixella, de 32 cm. (13 polz.). Fam. dels coloms. Habita les torres, campanars i cases antigues de Queralps, Tragurà, Vidrà, i en passen ramats per la tardor. Sin. xixell, xixella, tizet, colom boscatà, colom de serra.
- COLVATXO**, m. : Nom d'ocell. (Calaf.) És el *covatxo* de l'Esplugas?
- CÒLVIA**, f. : Ocell blanc semblant al pardal. (Benassal.)
- CÒLVIA ROQUERA**, f. : Ocell semblant al pardal. Porta tupè. (Benassal.)
- COLVIT**, m. : Ocell molt semblant al pardal. Nia a terra. (Tortosa.)
- COLLTORT**, m. (*Iunx torquilla*, L.): Ocell més gros que un pardal,

- de plomes negrenques i pigallades de blanc, que sempre posa el coll tort. (Cassà.) Sin. dormidera.
- COLLVERD**, m. : L'ànec salvatge. (La Bisbal, Palamós, Tortosa, Benissanet, Vinaroç, Altea.)
- CÒNIC**, m. (*Motacilla flaveola*, Temm.) : Ocell semblant a la cuereta groga q. v. de 175 mm.
- CORB**, m. (*Corvus Corax*, L.) : Corniostre de 2 peus i 2 polz. Sin. corb negre, corb de muntanya. (Cat., Bal., Val.)
- CORB DE MAR**, m. (*Carbo cormoranus*, Meyer) : Ocell d'un verd fosc al cap i coll, formant una espècie de monyó al cim de les plomes, la major part del dors d'un negre verdós, i les parts inferiors d'un negre blavós. Té 49 cm. Habita el Mediterrani, i, quan amenaça una tempestat, s'acosta a terra per a buscar abric. S'alimenta de molluscos i peixos (Cat. or., Bal.)
- CORNELLA DE BEC GROC**, f. (*Pyrhocorax alpinus*, Vieillot) : Corniostre d'1 peu i 7 1/2 polz. Té el bec groc i les potes vermelles. (Girona.)
- CORNELLA DE BEC VERMELL**, f. (*Corvus Graculus*, L.; *Coracias Gracula*, Gray; *Pyrhocorax Graculus*, Temm.) : D'1 peu i 7 polz.
- CORNETA**, f. : Ocell que té banyes de ploma. És semblant al musol. (Altea.)
- CORRIDOR**, m. (*Charadrius galliniscus*, L.; *Cursorius isabellinus*, Meyer) : Pressirostre de 10 polzades, 6 lin.
- CORRIOL** : 1 (*Charadrius hiaticula*, L.) : Ocell bru cendrós a les parts superiors, predominant el blanc a les inferiors. Té 16 cm. Pressirostre (7 polz.). Arriba per la primavera a ramats, i, encara que s'estableix a les platges marítimes, seguint els rius, s'estén fins a Olot i la Cerdanya. Sin. corriol, piula. (Ripoll.) 2. (*Charadrius cantianus*, Latham) : Ocell en el qual predomina la color de cendra a les parts superiors, i el blanc a les inferiors; de 14 a 15 cm. (6 polz.). Sols habiten en les platges del litoral. És més rara que les altres espècies i a totes se les anomena *corriols* per la gran rapidesa amb què corren. Pressirostre. Sin. pitblanc.
- CORRIOLA**, f. : Nom d'ocell. (La Bisbal.) V. corriol.
- CORRIOL PETIT**, m. (*Charadrius minor*, Meyer) : Cendrós del damunt i blanc del ventre, de 13 cm. S'estableix en els plans pedregosos i sorrencs de les vores dels rius i torrents; és de costums semblants al corriol major.
- COTOLIU**, m. *kutuliü* (Cat. or.), *kotorliü* (Benissanet), *kotorniü* (Lleida) : Ocell petit semblant al pinsà. (*Anthus pratensis*, L.)
- COTORLINA**, f. : Ocell de color terrosa que corre pels sembrats. (Besalú.)
- COTXA**, f. : Mena de piula que té la part superior de la cua roja. (Palamós.)
- COTXA DE MAR**, f. : Espècie de piula negra, que viu a les platges de mar. (Palamós.)
- COVATERRES**, m. : Ocell de plomatge semblant a l'estornell, d'ales llargues. És més gros que la griva. Pon i cova els ous a terra. (Castellbò.)

- CÒVIT**, m. : *kòbit* (Pineda, Palamós), *kòvit* (Montblanc), *kòv-bit* (Prades), *kòvik* (Girona) : Ocell semblant al culblanc; té el pit blanc i les ales negres; nia pels marges.
- CRUIXIDELL**, m., *kruicidèl* (Cat. or.), *kruicidèl* (Ager, València), *kruicidè* (Cat. occ.) : Ocell petit que nia per les branques altes dels arbres; té les plomes grogues. Trenca pinyols d'oliva.
- CRUIXIDOR**, m. : El cruixidell. (Palamós, Fonz.)
- CUABLANC**, m. (*Saxicola leucura* Gruelin) : Espècie de tord negre amb la cua blanca. Viu i freqüenta les tarteres i penyes altes. (Isil.) Sin. merla de cua blanca.
- CUAFORXUDA**, f. (*Tetrao tetrax*, L.) : Ocell boscà d'un blau metàl·lic a les parts superiors, i bru al centre del dors; en les inferiors negre amb reflexos blaus i verdosos sobre el pit. El mascle té de 54 a 65 cm.; la femella de 42 a 46. Viu a la Cerdanya i especialment a les muntanyes de sobre Maranges i Vaella. Sin. cua forçada.
- CUAGROGA**, f. : Nom d'ocell. (Bages.)
- CUALLARG**, m. : Ocell de les dimensions d'un pardal, de color de cendra, que té el bec com les merles, el cap rodó i un bell ram de cua. (Bescanó.)
- CUA-ROJA ROIG**, m. (*Saxicola Tithys*, Leop.; *Sylvia Tithys*, Scopoli) : Ocell selvàtic, bru de plom de les parts superiors i negre del coll i pit (el mascle); bec i peus negres. Té 15 cm. Habita amb preferència les grans penyes i edificis abandonats, i a l'estiu arriba i nia dalt de tot dels Pireneus. Sin. cotxa fumada, rumia. (Cat., Bal., Val.)
- CUCALA**, f. : La cornella; té el cap negre, les ales i la cua negres, i la resta del cos cendrós. (Cassà, Pineda, Terrassa, Calaf, Borges, Vinaroç, Burriana.) La cucala xiula com els pastors. (Ager.) «Ha nascut amb unes ales | del color de les cucales | abrigant a tot el món.» (*La Barretina*, 1900.)
- CUCUT**, m. (*Cuculus canorus*, L.) : Ocell que té el cap, coll, i parts superiors d'un cendrós blau, i les inferiors blanquinoses, amb ratlles transversals negres. La mida, 30 cm. (12 polz.). Arriba a l'abril, i a la tardor se'n torna a l'Àfrica. S'estableix en totes les muntanyes del nostre país. S'alimenta d'insectes, i principalment de les erugues i cigales que hi ha en els arbres (sigalié, a Niça, és nunci de la primavera : 21 març-15 abril). L'ocell profètic, porta sort. Sin. cuc, cuiul. (Companyó.) (Cat., Bal., Val.)
- CUERA**, f. *kuèrè* : La pastorella. (Manresa, Súria.)
- CUERETA**, f. : La pastorella. (Besalú, Llofriu, Bagà, Avinyó, Terrassa, Montblanc.)
- CUERETA GROGA**, f. (*Motacilla flava*, L.) : Gris del cap, verd del dors i groc del davall, bec i peus negres : 160 mm. (7 polzades). Arriba a ramades per l'abril i emigra pel novembre; nia pels prats i camps, alimentant-se d'insectes i larves. Dentirostre. El seu cant es tradueix: «Cava, cava sense vi | fes-ne un

- tros com un llençol.» (Bellver.)
Sin. tauladina, gafardeta.
- CUETA, f. (*Motacilla alba*, L.; *Alca cinerea*, L.) : Blanc del front, costats del coll i ventre; negre del bec, peus, coll i pit. Té 19 cm. (8 polz.). Habita amb preferència les vores dels rius i hortes. Nia sota els ponts, a les parets immediates a les riberes o a les teulades de les cases de camp. S'alimenten d'insectes i larves. Dentirostre. Sin. cuereta, pastoreta cotornera, mussolina. (Cat.)
- CUETA DE BARRACA (*Rusticilla tithis*, Lap.) : Ocell consemblant a l'antecedent, però de cua no tan roja i més llarga, amb la qual, en posar-se l'ocell, sembla que faci una creu, pujant-la, baixant-la i fent-la anar de dreta a esquerra. Sin. ferreret o ferreret de barraca. (Migjorn Gran.)
- CUETA DE FRARE (*Motacilla alba*, L.) : Ocell de pas, abundant; segueix el llaurador per a alimentar-se dels cucs i *caramanades* (larva del coleòpter *asida depressa*; *leni pennis*, &.); camina a passes i no a salts; quan apareix una au de rapinya, es posa nerviosa i avisa piulant els altres ocellsets. A Mahó crec que li diuen *titeta blava*. Se'n tornen aviat, particularment les femelles; els mascles, que tenen negre el cap i un escut negre al pit, emigren més tard. (Migjorn Gran.)
- CUETA GROGA, f. (*Motacilla flava*, L.; *Boarula*, L.) : Groc del pit, ventre i subcaudals, i negre del coll. Té 20 cm. Encara que és sedentari, a l'hivern baixa als llocs menys freds, seguint el curs dels rius. (Cat., Migjorn Gran.)
- CUETA ROJA (*Rusticilla phœnicurra*, L.) : Ocell abundant, sedentari; en l'hivernada s'aixopluga, per passar la nit, en les coves, on se'l caça amb un falnal, la claror del qual sembla que l'ensopeix. Sin. ferreret. (Migjorn Gran.)
- CUETÓ, m. : Ocell semblant a la cueta. Té la pitrera de color groc. (Altea.)
- CULBLANC (*Motacilla œnanthe*, L.; *Saxicola*, Bechstein) : Dentirostre, gris blavenc del dors, cua blanca en sa meitat superior i negra en tot el que en resta, igual que el bec i els peus. S'alimenta d'insectes i cucs, que busca en les terres llaurades de poc. Part superior d'un gris cendrós o rogenic; bec i peus negres. Habita amb preferència en els turons i muntanyes, i nia entre les pedres i forats de roques a protecció de la pluja. Té 16 o 17 cm. Sin. cobit, cobic. (Cat., Bal.)
- CULBLANC COLLALBA (*Sax. saltator*, Menetr.) : Ocell molt semblant al *Sax. œnanthe*.
- CULBLANC ROQUEROL (*Hirundo úrbica*, L.) : Fissirostre diürn de 6 polz.
- CULBLANC DE RIBERA, m. (*Hirundo riparia*, L.) : Fissirostre diürn de 5 polz. Sin. gastapà.
- CULNEGRE, m. : Ocell gros i negre com un tord o merlot. Nia pels forats de les parets. (Castellbò.)
- CULOTI, CULOTIS, s. m. : L'ocell des que surt de l'ou fins que està mig vestit de plomes: «Pardal culoti»: per extensió es diu del nen o nena que, per

- massa grassons, no poden arribar a caminar. (No hem vist tal mot en el Dic. Aguiló.) «Som trobat un niu de tords, i es tordets són culotis» (acabats de néixer).
- CULROGET, m. : La cua-roja. (Castellbò, Borges, Lleida.)
- CULROIG, m., *kulròi* (Castellbò) (*Motacilla gibrallariensis*, Gm.): Ocell poc conegut a Catalunya. (Castellbò, Vinaroç, Benassal.)
- CULROIG BLAU, m. Sin. fotja.
- CULROJA, f. (*Turdus petrocinclá, saxátilis*, L.) : Ocell semblant a la merla; nia per les roques. (Prades, Tortosa, Benissanet.)
- CULLERA, f. (*Anas fusca*, L.): Ocell negre, de 55 cm. Es veu cada any als estanys del litoral, però no és molt comú.
- CUQUELLÓ, m. : El cucut. (Benassal.)
- CURRUCA, f. (*Motacilla, Sylvia Curruca*, Latham.)
- D
- DAURADA, f. (*Charadrius pluvialis*, L.) : En aquest ocell predomina la color negra. Té 27 cm. Arriba per l'octubre, quedant-se en les fondalades i alimentant-se de cucs i altres insectes. Pel març se'n torna cap al nord. Sin. xamarlit, somiafreds, dauradell.
- DÀVIA, f. : Nom de l'oriol. (Ager.)
- DENTAFOLÇ, m. : El siboc. (Avinyó, Sant Bartomeu del Grau.)
- DORDULLA, f. (*Emberiza miliaria*, L.) : Ocell hortolà, bru de les parts superiors i gris de les inferiors; de 19 cm. Habita els plans i nia entre l'herba dels prats. El mascle en son cant repeteix : «— Tit, tit, riiiiitz.» Sin. cruixidell, crosider, santa Catarina. (Companyó.)
- DUC GRAN, m. (*Strix Bubo*, L.): Ocell de rapinya nocturn, de color fosca i grogosa, de 60 cm. Nia a les altes muntanyes de Ribes, Ciuret, Finestres, Far. S'alimenta de llebres, conills, perdius, rates i insectes. El nom li ve d'ésser caçador de *souris* (rates). Sin. gamarús, *soriguer* (Cat., Val.)
- DUC MITJÀ, m. (*Strix Otus*, L.): Ocell de rapinya nocturn, de color roja fosca. És també ocell vulgar i s'alimenta de rosegadors, fent perdre més rates en una nit que un gat en vuit dies. Freqüent pels boscos i maleses; nia a les penyes i forats dels troncs dels arbres. Té 35 cm. Banyut (porta al cap dos plomellets que han semblat banyes o pinzells.) Sin. mussol banyut, duc, bord, xot banyut.
- DUC PETIT, m. (*Strix Scops*, L.): Ocell de rapinya nocturn, de color grisa rogenca, emigrant, que surt d'aquí per la tardor i torna per la primavera. Persegueix les rates dels camps i també les rates pinyades. El seu cant és com el d'un gatet; nia pels forats dels arbres i de les parets. Té de 18 a 19 cm. Sin. mussol banyut, xot.
- DUGO, m. : El duc gran. (Espluga, Montblanc.)
- DURBEC, m. : Ocell dels colors del pinsà, però gros el doble. Té un bec extremadament gros, molt fort, per a trencar el pinyol de les olives, de l'ametlló, de les quals és molt llaminer. (Palamós.)

E

- ENGALIADOR, m. : Ocell que menja formigues per engany. Treu la llengua, que té molt llarga, la deixa omplir de formigues, i, quan la té plena, se les engoleix. (Alcanar.)
- ENGANYAPASTORS, m. (*Caprimulgus europaeus*, L., Temm.): Ocell de parts superiors variades de ratlles grises i brunes, i les inferiors de bru i roig. Té de 28 a 29 cm. S'estableix a les costes de la regió mitjana i subpirenenca, i fa el niu a terra, entre les pedres o arrels. Fissirostre nocturn o crepuscular, de prop d'un peu de llargada. Cf. pupar (chupar), mamar, (popa). Sin. ziboc, saboc, xuclacabres, tetacabres, mamacabres. (Cat., Val.)
- ESCAUSSÓ, m. : Nom d'ocell. (Altea.)
- ESCATERET, m. : Ocell petit, de color bru, més petit que l'ornella. (Altea.)
- ESCLOPER, m. : Ocell de pas, semblant al mussol, de boca grossa i bec petit. Al temps de la cria cada dia canvia els ous i els petits de lloc. (Súria, Manresa.)
- ESCURAFRASCOS, m. (*Phalaropus fulicarius*, Bp.) : D'un cendrós blavenc del damunt, i blanc del davall. Té de 22 a 23 cm. Habita les regions boreals i a l'hivern s'apropa a les temprades, deixant-se veure a les costes de Catalunya. Longirostre.
- ESPANTACAÇADORS, m. (*Sylvia cristicola*, Temm.) : Dentirostre, de 4 ½ polz. (101 mm.). És grogós, clapejat de negre pel damunt i foscós el bec i els peus. Surt a mig octubre i torna a últims de marc, establint-se i niant en terrenys pantanosos. S'alimenta d'insectes. Sin. trist, bardaleta, castanyola.
- ESPARVER, m. : 1. (*Falco Tinnunculus*, L.) : Ocell de rapinya, falcònid, de 35 a 36 cm. (1 peu, 2 polz., 7 lin.). És dels que més abunden a Girona. La seva posta és de 5 a 8 ous. Sin. xoriguer, muixet, penja-sargantanes. 2. (*Falco subbuteo*, L.) : Ocell de rapinya diürn, falcònid. Té el coll blanc i brunes les plomes del dors; nia en els més elevats arbres dels boscos i pon tres o quatre ous, blanquinosos. El mascle té 30 cm., i la femella 33. Sin. aligueta, falcó de mostatxo negre, xoriguer. 3. (*Falco*, spec. L.) : Ocell de rapinya diürn, falcònides nobles, les quals poden ésser educades per a la caça, a diferència de les innobles, que no es deixen educar. 4. (*Nisus major*, Bechst.): Ocell de rapinya diürn, un poc major que la muixeta, puix el mascle té de 36 a 38 cm., i la femella de 38 a 40. El crit dels adults s'assembla al d'un gatet. És de pas accidental a la tardor i hivern. S'alimenta d'ocells i petits mamífers. Sin. muixet. (Cat., Bal., Val.)
- ESPARVER CENDRÓS, m. (*Falco cineraceus*, Montagu) : Ocell de rapinya diürn, falcònides innobles, de color grisa blavosa. De 41 a 43 cm. Nia en els pantans, en les baixes muntanyes o espessos boscos. És molt vivaç i s'alimenta d'insectes, ous, ocellets, petits mamífers i rèptils. Sin. esparver d'estany.

- ESPARVER DELS ESCARABATS, m. (*Falco rufiges*, Bechstein) : Ocell de rapinya, falcònides; freqüenta els horts i prats, perseguint llagostes, escarabats, rates, rèptils i altres insectes, alimentant-se també de fruits silvestres. Té de 28 a 30 cm.
- ESPARVER DELS ESCARABATS, m. (*Falco vespertinus*, L.) : Ocell de rapinya, falcònides, que té 11 polz. 8 lín. (de 28 a 30 cm.), i probablement no nia en la nostra província.
- ESPARVER PETIT, m. (*Falco tinunculoïdes*, L.; *Falco cencharis*, Naumann) : Ocell de rapinya, falcònides, molt beneficiós, perquè s'alimenta de llagostes i altres insectes; té 13 polz., 4 lín. (30-32 cm.).
- ESPURGABOUS, m. (*Ardea minuta*, L.) : Cultirostre d'1 peu i 2 polz. (Burriana, Vinaroç.)
- ESTORLIT, m., *esturlit* (Girona), *esturlík* (La Bisbal) : Ocell de color cendrosa, semblant al colom; viu per les vinyes i sempre va per terra. Va de parella amb la femella, que pon els ous i mai no els cova; els petits neixen amb l'escalfor del sol. (Girona, La Bisbal, Llofriu.)
- ESTORNELL, m. (*Sturnus vulgaris*, L.) : Conirostre, de 10 polz. És ocell de pas; ve al començ de la primavera i torna passar per l'octubre. Els estornells van a grans ramades. Són de color negrosa i semblants al tord.
- F
- FAISÀ, m. (*Phasianus colchicus*, L.) : Ocell que es domestica. El mascle és vermell amb reticulacions negres, i té el cap i el coll de color verda metàl·lica, i la cua llarga. És espècie gallinàcia, de 3 peus a 3 i 6 polz. La més comú de les que es domestiquen en parcs i cases de camp.
- FALCÓ, m. (*Falco communis*, L., Gmel.) : Ocell de rapinya diürn, falcònid noble, distingit per uns bigotis semicirculars negres que presenta a les galtes, més amples que en qualsevol de les altres espècies. Sin. esparver, menjagallines. (Cat., Bal., Val.)
- FALCÓ BLAU, m. (*Falco cyaneus*, L.) : Ocell de rapinya diürn, falcònid innoble. El cap, coll, dors i pit, d'un cendrós blau; l'abdomen, blanc. El mascle té 45 cm., la fem. 51. Nia entre els joncs en els illots dels estanys que freqüenta, i no es posa mai sobre els arbres. La seva volada quasi sempre és baixa i destrueix no pocs rosegadors, ocellets i rèptils. Sin. astor, martinet.
- FALCÓ BRU, m. (*Falco fuscus*, Frisch) : És el mateix esparver o falcó comú quan és jove, puix té les plomes de color fosca.
- FALCÓ LLANER, m. (*Falco lanarius*, L.) : Menys ferotge que el comú, es deixa educar més fàcilment i serveix especialment per a la caça menor. El mascle té 1 peu, 4 polz., i la femella, 1 peu, 7 polz. (de 37 a 39 cm. el mascle i 44 o 45 la femella), segons Vayreda, afegint que nia en els arbres més elevats, o en els més escarpats cingles).
- FALCÓ NOBLE, m. (*Falco elegans*) : Falcó vell educat per a la caça; en aquesta edat té

- més uniformes les colors de les plomes. El mascle té 1 peu i 4 polz.; la femella 1 amb 7.
- FALCÓ PELEGRÍ (*Falco peregrinus*, L.): Falcó comú en sa edat adulta, el qual ha canviat la color de les plomes. En alguns llocs l'anomenen *menjagallines* o *feram*. Té 38 cm. el mascle i 46 la femella. Sin. esparver.
- FALCÓ PETIT, m. (*Falco Aesalon*, L., seu *Lithofalco*, Gmelin, Kzun): És el més petit dels ocells de rapinya, puix el mascle té la mida de 10 polz., 10 línies, i la femella 1 peu i 7 línies, o sia 26 cm. el mascle i 31 la femella. Sin. àguila grigri o cricri.
- FALCÓ VESPER, m. (*Falco apivorus*, L.): Ocell de rapinya diürn, falcònides innobles. És molt golós de les abelles i vespes, així com de les rates, granes, llangardaixos i altres rèptils. Arriba pel març a grans estols i s'estén pels grans boscos de l'interior, com els del Montseny, Guillerics, Rocacorba, Requesens, on nia en els grans arbres. S'alimenta d'ocellets i petits rèptils, i d'insectes coleòpters i himenòpters. Té de 50 a 55 cm.
- FALZIA, f. (*Hirundo melba*, L.); *falsiç* (Cat. or.), *falsiça* (Cat. occ., Val.): Ocell de temporada d'estiu; està al país des de mig maig fins a les darreries de juliol. És molt semblant a l'orenetta. Té les ales negres i llargues. Fa el niu de fang per les parets. (Cat., Bal., Val.)
- FALZIA ROQUERA, f.: Varietat de la falzia. És el roquerol. (Esplug.)
- FALZIOT, m. (*Hirundo melba*, L.): Ocell blanc del ventre. Fissirostre diürn de 7 ½ polz. Sin. martinet, falsilló, ballesteró, ballester muntanyenc. (Cat., Bal., Val.)
- FELIU, m.: Ocell aquàtic. (Eivissa.)
- FERRERET, m.: Nom de la cueta roja. (Veciana, Migjorn Gran.)
- FLAMENC, m.: Ocell aquàtic. (Eivissa, Vinarç.)
- FOLLIGA, f. (*Fulica atra*, L.): Ocell negre, de 25 a 45 cm. A l'hivern es reuneixen a ramades en els estanys nets, i s'alimenten de peixos petits, amfibis, insectes, cucs i vegetals aquàtics. Sin. gallina d'aigua (Companyó), fotja, polla d'aigua.
- FORAPALLES, m.: Ocell petit, de ploma groga i cendrosa; va a ramats de deu o dotze. És de pas. (Súria, Bages.)
- FORMIGUER, m. *formigè*: Una mena de picot que s'alimenta generalment de les formigues que viuen en els arbres. Té la llengua molt llarga; pica amb el bec en els troncs secs perquè les formigues surtin, hi enrotlla la llengua, i, un cop la'n té plena, se les menja. (Palamós.)
- FORMIGUERAL, m. (*Yunx torquilla*, L.): Ocell que té la llengua llarga i la introdueix al formiguer per menjar-se les formigues. (Migjorn Gran.)
- FOTJA BLAVA, f. (*Sylvia cyanecula*, Meyer, seu *Motacilla suecica*, L.; *Saxicola cyanecula*, Meyer): Dentirostre, de 15 cm. És blau del coll i del pit, bru gris del dors i negre del bec i dels peus. Al principi de la primavera arriba a les nostres

- costes, s'entreté alguns dies en els prats humits i pantanosos, i aviat se'n va al nord de França i Europa, on cria. Sin. blaqueta, culroig blau. (Cat., Bal., Val.)
- FRANCOLÍ, m. (*Tetrao francolinus*, L.): Gallinàcia, de 13 polz. Ocell boscà negrós, de 30 a 32 cm. Habita el nord de l'Àfrica, Sicília, Grècia, i rares vegades se'n veu algun a l'Empordà.
- FRARE, m. (*Mormon Fratercula*, Temm.): Ocell negre de les parts superiors i blanc de les inferiors; de 30 cm. Durant el seu pas per damunt del mar, de vegades els sorprèn el temporal i són arrossegats per les ones, apareixent després morts a les platges. Sin. sit.
- FRARET, m. : Nom d'ocell. És petit i fa el niu tot tapat, menys un petit forat pel qual entra. (Balaguer.) «Frarets, rates i pardals | no els deixis ficar als casals.» (Guimerà.)
- FREDELUGA, f. (*Vanellus cristatus*, Meyer): Ocell que té un monyó sobre el cap, les parts superiors verdoses, i blanques les inferiors. Té 34 cm. (14 polzades). Arriba per l'octubre i s'estén pels prats baixos i camps humits, buscant cucs, larves i insectes aquàtics. Sin. pebrets, pigre upat, divuit. (Cat., Bal., Val.)
- FREDOLIC, FREDOLICA, s. (Espluga, Calaf.) V. fredeluga.
- FRIFRIT, m. : El pinsà. (Benassal, Guimerà.)
- FUMADA, f. : Ocell que té el plomatge negre i el cul blanc. (Castellbò, Benissanet.)
- FUMARELL, m. (*Sterna leucoptera*, Meisn.): Ocell negre del cap, coll, alt dors, pit i la major part de l'abdomen; blanc del baix ventre i subcaudals. Té 24 cm. A la primavera arriba al litoral i nia prop dels estanys. Sin. alció. (Altea.)
- FUMAT, m. : Nom d'ocell. (Altea.) V. fumarell.

G

- GÀBIA DE MAR, f. (*Larus argentatus*, Brunnichius): Ocell blanc del cap, coll, cua i parts inferiors; de sobre, d'un cendrós blavenc. El mascle té 62 cm., i 56 la femella. Aquesta espècie es veu tot l'any en les nostres costes, i s'alimenta de petits peixos.
- GAFARRÓ, m. (*Fringilla serinus*, L.): Ocell verdós amb ratlles negres a les parts superiors i blanc del ventre; de 11 a 12 cm. (5 polz.). Nia en els boscos i arbres fruiters de totes menes Conirostre. Sin. canari bord o de muntanya. (Cat., Bal., Val.)
- GAIG, m. (*Corvus glandarius*, *Garrulus glandarius*, Veillot): Ocell de plomatge molt bell, de color blava, blanca, groga, negra i roja. Viu de glans i llegums. Tradicions: Conten que, quan la Mare de Déu fugia a l'Egipte amb el seu fill, s'amagà sota una garbera; el gaig la descobrí dient: «—Sota la garbera està.» La Mare de Déu es gira i li digué: «—Gaig ets, gaig seràs: tres hores de febre cada dia passaràs.» (Ripoll.) Amb les variants: «—Gaig ets, gaig seràs: menjaràs molt i mai estaràs gras.» (Cassà, Llofriu.)

- GAIG BLAU**, m. (*Coracias garrula*, L.) : Conirostre, de 13 polz. Té un aire de família amb la garsa, el *garrulus glandarius* i el corb; el seu plomatge és verd i blau. Sin. garula, xerraire, gralla blava. (Companyó.)
- GAIG BOTXÍ**, m. : El botxí. (Avinyó.)
- GALL**, m. (*Phasianus Gallus*, L.): Ocell domèstic, mascle de la gallina. (Cat., Bal., Val.) «A la una canta el gall, | a les dues la gallina, | a les tres el rossinyol, | a les quatre ja és de dia.» (Menorca.)
- GALL CARBONER**, m. : Gall que canta solament al matí. És ocell de bosc. (Esplugas, Prades.)
- GALL DE CANYAR**, m. : Gall de les dimensions d'una gallina, negre de mig coll en amunt, amb plomes al cap a manera de cresta, bec gros i llarg. (Altea.)
- GALL DINDI**, m. (*Tetrao urogallus*, L.) : Ocell boscà de diversos colors, dominant el negrós. El mascle té sobre 70 cm., i la femella de 55 a 65 (3 ½ peus de llargada, pesant 8 q.). Habita els grans boscos de pins i avets de la Cerdanya, Andorra i Capcir. Sin. indiot salvatge, gall de bosc.
- GALL FER**, m. : El gall de bosc, el gall salvatge. (Castellbò.)
- GALLINA DE MAR**, f. (*Scolopax anglica*, Montagú) : Negre del cap, d'un cendrós blavenc damunt del cos, de 33 a 34 cm.
- GALLINA FERA**, f. : La gallina de bosc o salvatge. (Castellbò.)
- GALLINA MORISCA**, f. (*Numidia Meleagris*, L.) : Procedent de l'Àfrica. Sin. gallina pintada, polla pintada, gallina del peccat, gallina perdiu.
- GAMARÚS**, m. : Ocell de presa que a les nits fa un crit esgarriat, com si digués : « — U-hu-hu-hu! » Generalment habita en els boscos. Entre les persones es dona aquest nom al qui és molt ignorant. (Palamós, Girona.)
- GAMBA NEGRA**, f. (*Totanus fuscus*, Bechstein) : Ocell d'un gris cendrós a les parts superiors i blanc de les inferiors; de 31 a 32 cm. Arriba a la tardor, freqüenta les vores dels pantans, i a la primavera se'n torna al nord d'Europa. Sin. perdiu de roca.
- GANGA**, f. (*Tetrao alchata*, L.; *Pterocles setarius*, L., Temm.; *Oenas*, Vieill.; *Bonasia*, Briss.): Ocell de colors variats, de 27 centímetres. És sedentari i habita els grans plans o deserts de la baixa muntanya de les regions mitjana i litoral. Gallinàcia de 11 polz.
- N. B. — És singular que els estrangers tinguin per català aquest nom de ganga (ocell) i els diccionaris catalans no el portin sinó com a nom castellà (perdiu de ganga), i l'Acadèmia digui que és veu imitativa del cant de l'ocell.
- GANTA**, f. (*Ciconia alba*, Briss.; *C. nigra*, L.; *Ardea Ciconia*, L.) : Té el plomatge d'un bru negrós, però el pit i ventre blancs. Té 1 m. Aquesta espècie és més rara que la *Cic. alba*, i es veu poques vegades de pas. És freqüent al nord d'Alemanya, Polònia i Hongria. Sin. cigonya.
- GARRA-PESCAIRE**, m. : El bernat-pescaire. (Fonz.)
- GARSA**, f. (*Corvus Pica* seu *Pica*

- caudata*, L.) : Conirostre d'1 peu i 9 polz. Sin. margot. [Companyó.] (Cat., Bal., Val.) És creença popular que les garses amaguen els anells i objectes de valor. (Cat. or.) Altra tradició creu que les garses van descobrir el diví Mestre, perseguit dels jueus, quan estava amagat sota una garbera. (Manresa.) Les garses casolanes són nomenades *pepes* perquè repeteixen aquest nom amb facilitat. (Palamós.)
- GARSA BLANCA, f. (*Ardea alba* L.) : Cultirostre de 3 peus, 8 polz. Sin. martinet blanc.
- GARSA BORDA, f. (*Lanius collurio*, L.; *Lanius meridionalis*, Temm.) : Dentirostre de 17 centímetres, d'instint i costums com el tuit, però surt d'aquí a la tardor per a tornar-se'n per la primavera. Té el cap i baix dors de color de cendra blavosa i l'esquena roja bruna. Habita en els petits boscos i maleses, i nia en els arços i arbustos espinosos. Té el plomatge i les maneres de la garsa. (V. *pica caudata*.) Sin. capsigrany guerrer, botxi, tuit, escorxador, margassa, escanya bruixot. Es fan entre elles una guerra cruel i s'han trobat ocells d'aquests, morts, clavats a una espina (penjats). (Ripoll.)
- GARSA BOTXINA, f. : Ocell gros com una cogullada, de color de cendra i de bec com un mussol. (Girona.)
- GARSA DE MAR, f. (*Haematopus ostrálegus*, L.) : Ocell negre del damunt, i blanc del davall, de 42 cm. Viu a la vora del mar, i a l'hivern visita les nostres costes marítimes. S'alimenta de mol·luscos. Sin. becada. (Ripoll, Veciana, Ager, Burriana.)
- GARSA DE NIT, f. (*Ardea nycticorax seu grisea*, L.) : Cultirostre, de 22 a 23 polz. Sin. garsota, corb de nit, toro de garriga.
- GARSA MARINA, f. : La garsa de mar. (Manresa, Avinyó, Calaf, Oliana.) V. garsa de mar.
- GARSA ROJA, f. (*Ardea purpurea*, L.) : Ocell vermell del pit, dominant la color cendrosa en el dors i ventre. Té 80 cm. És freqüent en els pantans del litoral i nia en l'espessor de la brossa, rares vegades en els arbres. Sin. agró roig, grua roja.
- GARSÓ, m. : Garsa petita, de color bruna. (Altea.)
- GARSOLÍ, m. : Ocell de coll llarg, de cames com la garsa, més petit que el garsó. (Altea.)
- GARSOT, m. : L'home avar. (Castellbò.)
- GAVATXET, m. : Nom d'ocell. (Borges.)
- GAVINA, f. (*Larus atricilla*, L.) : Ocell d'un negre plomós del cap i parts superiors del coll; sobre el cos, d'un bru gris de plom; la meitat inferior del coll i les altres parts inferiors, d'un blanc rosat. (Cat., Bal., Val.)
- GAVINA DE MAR, f. (*Larus canus*) : Ocell blanc del cap, coll i parts inferiors; del damunt, de color de cendra blavós. Té de 42 a 43 cm. És comú a les nostres costes per la tardor i l'hivern, i a la primavera se'n va cap al nord a niar.
- GAVINETA, f. (*Larus tridactylus*,

- L.) : Ocell de plomatge blanc, amb el dors i ales d'un cendrós blavenc. Té 38 cm. Aquesta espècie és freqüent a la tardor i a l'hivern; sense entretenir-se gaire en les costes, segueix els rius, fins a Girona, Olot. A la primavera se'n va a criar cap al nord.
- GAVINOT, m. (castellà *gaviota*). Dita : «Gavinots al camp — mal temps a la mar.» En dies de tramuntanada i llebetjada, en temps de forta maregassa, la gavina es refugia terra endins. (Migjorn Gran.)
- GAVIOTA, f. (*Larus glaucus*, Brunn.) : Ocell blanc del cap, coll i cua, i també de les parts inferiors; el mascle, de 72 cm.; la femella, de 69. És de pas, rar i accidental en les nostres costes.
- GAVIOTA, f. : 1. (*Larus ridibundus*, L.) : Ocell cendrós clar de sobre el cos, i blanc de les parts inferiors. Té 37 o 38 cm. És tal vegada l'espècie més comuna en les nostres costes; és sedentària i nia a les vores del mar o en la desembocadura dels rius. 2. (*Larus minutus*, Pall.) : Domina en el seu plomatge el color blanc; té 27 cm. i és la més petita de les espècies que visiten les nostres costes. Hi apareix accidentalment i sense regularitat.
- GEC-GEC, m. : És el mateix ocell que el xet-xet. (Castellbò.)
- GINELA, f. : Ocell molt petit que vola a investides. El seu cant dura poc. (Altea.)
- GINJOLA, f. : 1. (*Chelidon urtica*): Ocell comú, de pas durant maig, juny, juliol i agost. Nia en els penyalars inaccessibles; a Mahó i Ciutadella li diuen *vinjolita*. 2. (*Cypselus apus*, Illiger.) : Consemblant a l'anterior, que, per tenir les cames tant curtes (α -πούς sense peus), mai no es posa a terra, per què no podria aixecar-se. (Migjorn Gran.)
- GIRAPEDAÇ, m. : Ocell semblant a l'oreneta, que es menja els ous dels nius dels altres ocells. És gairebé negre. (La Bisbal, Palamós, Llofriu.)
- GLOSA, f. : Ocell que viu pels camps i terres de conreu. (Isil.) V. alosa.
- GORB, m. (Elna.) V. corb.
- GRALLA, f. *grále* (Cat. or.), *grála grále* (Cat. occ., Val.), *gráe* (Menorca) : Ocell molt semblant al corb, de color viola negrenca, carnívor i enemic dels insectes. És del país. V. gaig blau.
- GRALLÓ, m. : Ocell negre, gros, semblant a la merla. (Manresa, Ager.)
- GRASSET, m. (*Anthus aquaticus*, Bechstein) : Ocell gris bru de les parts superiors, i de les inferiors blanc clapejat de cendrós en el pit i flancs. Bec negre i peus bruns. Té de 17 a 18 cm.
- GRATAPALLES, m. : Ocell petit, groc, de bec molt dur. Va a esgarrapar pels pellers. (Cat., Bal., Val.)
- GRAULA, f. (*Corvus Corone*, L.): Conirostre d'1 peu 8 polz.
- GRAVÓ, m. : Ocell aquàtic. (Vinaroç.)
- GRÈVOL, m. (*Tetrao Bonasia*, L.): Ocell boscà de parts superiors rogenques, les inferiors del mateix color amb clapetes negres, brunes i blanques. De 36 a 37 cm. Habita els boscos de

- pins i baixa a les muntanyes de la regió mitjana. Gallinàcia d'1 peu i 2 o 3 polz. Sin. favot, perdiu de garriga.
- GRIFÓ, m. (*Falco gryfalcon*, L., seu *Islandicus*, Brehm) : Ocell de rapinya; té el cap i el coll blancs, i una tara negra a les galtes. El mascle té 22 polz., 7 lín., i la femella 2 peus i 8 lín.
- GRIU, m. (*Turdus viscivorus*, L.) : La griva. «No et fiis del cant del griu | ni a l'hivern ni a l'estiu.» (Castellbò, Bolvir.)
- GRIVA, f. (*Turdus viscivorus*, L.) : Dentirostre que deu el nom al fruit del vesc (*viscum*), del qual preferentment s'alimenta. De color bruna pel damunt i groguenca pel davall; de 30 ½ centímetres. Habita pels boscos de la regió mitjana i superior, on nia, i s'alimenta d'insectes i fruits. (Cat., Bal., Val.) «Per sant Macià | la griva ve i el tord se'n va.» (Espluga.)
- GRIVA CERDANA, f. : Griva grossa de la mateixa color que l'altra. És com mig colom i nia en els freixes. (Súria, Bolvir, Ager.)
- GRIVA PORTALENCA, f. (*Turdus pilaris*, L.) : Dentirostre. Sin. tord gavatx, cerdana.
- GRUA, f. (*Grus cinerea*, Bechstein, Buffon; *Ardea Grus*, L.) : Ocell de plomatge gris cendrós, d'1 a 1'40 m. (4-5 peus de llargada). Nia al nord d'Europa i passa dues vegades l'any pel nostre país : pel març, quan ve de l'Àfrica, i per l'octubre, quan hi torna. S'alimenta de vegetals, cucs, insectes, llimacs, rèptils i amfibis. Sin. gavilan, garsa. (Cat. or., Cat. occ., Val.)
- GRUA ROJA, f. (*Ardea purpurea* seu *purpurata*, L.) : Cultirostre, de 3 peus a 3 peus 6 polz. Sin. garsa roja, agró roig.
- GRUMETA, f. (Oliana.) V. oreneta.
- GUATLLA, f. (*Tetrao Coturnix*, L. Lath.; *Cot. communis*, Bonnat-terre) : Ocell de cap negrós i cendrós de les parts superiors; té de 16 a 17 cm. Arriba de l'Àfrica a ramades als últims de març o a primers d'abril, es deté un poc al litoral, per descansar, i després s'estén cap a l'interior fins als Pireneus. Pel setembre s'acosten al litoral per tornar-se'n a l'Àfrica. Gallinàcia de 8 polz. La guatlla canta : «Set per vuit, set per vuit.» (Cat., Bal., Val.)
- GUATLLA MARESA, f. (*Gallinula Crex*, Lath.; *Rallus Crex*, L.) : Ocell amb les parts superiors d'un bru negrós, i blanquinós de les inferiors; de 25 a 26 cm. Arriba amb les guatlles o abans que aquestes, nia entre els cereals, en prats humits, entre joncs, i en aquesta època deixa oír un cant ronc («crék, crék») repetit. Corre ràpidament entre l'herba, donant molt que fer als gossos que el segueixen. Sin. rei de guatlles. [Companyó.] (Cat., Bal., Val.)
- GUINEA, f. 1. Gallina boscana (Cassà). 2. Gallina guinea : la cornella. (Riudarenes.)
- GUIÓ, m. : La guatlla que va davant les altres quan emigren d'un país. (Castellbò.)

H

HORTOLÀ, m. : La piula. (Veciana, Manresa.)

I

INDIOT, m. : El gall dindi. (Cat., Bal., Val.)

J

JUA, f. (*Vanellus cristatus*): Ocell de pas en la hivernada, molt comú; en temps de fred pugen dels prats, on solen habitar, a les parts més altes, i busquen els punts llaurats de poc, volant com a pedaços. Tan estufades van, que, quan se'n té una a la mà, ni sembla, de tan menuda que es troba, la que s'ha via vist volar. (Migjorn Gran.)

L

LUGRO, m. (*Chrysomitris Spinus*, L.): Ocell de pas que va a grans esbarts; és domesticable; li plauen els grans arbres i els grans boscos. (Migjorn Gran.)

LL

LLAUNETINA, f. (*Arborea*, L.): Al cap hi té un petit monyó, i les parts superiors vermelloses amb clapes brunes; les inferiors groguenques. Té 15 cm. Amb freqüència es para en els arbres. Sin. pitoliu.

LLAUSETA, f. : L'alosa. (Elna.)

LLENGUALLARG, m. (*Yunx torquilla*, L.; *torcol*): Té una llengua molt llarga, que treu i estira a voluntat per agafar els insectes, formigues sobretot. El plomatge, el mateix que el del *Cuculus canorus*, immigrant junts. Sin. colltort, llengut, xurla. V. formigueral.

LLOVERET, m. : Ocell semblant al gafarró. (Altea.)

LLUCARETA (*Fringilla citrinea*, L.): Ocell d'un gris verd groguenc a les parts superiors, i d'una tinta més groga les inferiors. Té 13 cm. Habita els boscos de la regió alpina dels nostres Pireneus i nia en els pins. Menja principalment llavors de plantes alpines. Sin. barduell. [Companyó.] (Vinaroç, Burriana.)

LLUER, m. (*Fringilla Spinus*, L.): Negre del cap i coll, i en les altres parts superiors domina el verd, ombrejat de negre i cendrós; en les inferiors el groc verdós ombrejat de bru. Té 11-12 cm. Habita i nia els alts boscos de la muntanya, i a la tardor baixa als plans i riberes. A l'hivern s'alimenta dels botons o gemes del vern. Sin. llucaret. [Companyó.] (Cat., Bal., Val.)

M

MALLERENGA BLAVA, f. (*Parus caeruleus*, L.): Ocell selvàtic, en les parts superiors del qual domina la color blava i el groc en les inferiors. Té 11-12 cm. Conirostre de prop de 5 polz. Sin. primavera blava, pastoreta. (Avinyó, Calaf, Ager.)

MALLARENGA CARBONERA, f. (*Parus major*, L.): 1. Ocell selvàtic, negre del cap i coll, i groguenc de les parts inferiors. Té 15 cm. Habita en els boscos i s'acosta bastant a les habitacions; se la veu escalar i saltar les branques, penjant-se per a caçar insectes (abelles). Conirostre de 6 polz. El crit

- ve a ésser com el soroll d'una serra que es lima : Titita (*pica Pere*) com si piqués sobre d'una enclusa. Sin. carboner, primaveres, picaperes. (Cat., Bal., Val.) 2. Persona o criatura xerraire. (Cat.)
- MALLERENGA DE BIGOTIS, f. (*Parus biarmicus*, L.) : Conirostre de 7 polz.
- MALLERENGUDA, f. : Ocell blavós que cria pels forats de les parets. (Súria.)
- MARCENC, m. (*Falco brachydactylus*, Temm.) : Ocell de rapinya, de la fam. de les falcondes innobles. La seva arribada pel març li ha valgut el nom que porta en el país. Diuen els paisans que la seva arribada assenyalava mal temps. Té de 65 a 66 cm. Sin. ocell de març. (Bages.)
- MARTINET, m. (*Ardea egretta*, Bechstein) : Ocell blanc de plomes molt llargues i estretes. Mida : d'I m. a I'II. És més rar que l'agró roig, no deixant de veure's, però, tots els anys en el litoral. Sin. agró blanc. (Cat., Bal., Val.)
- MARTINET ROS, m. (*Ardea valloides*, Scopoli; *Veranyi*, Pol.) : Té el plomatge blanc, amb monyó al cap; la seva mida és de 46-47 cm. Aquesta espècie habita l'Àfrica, i algunes voltes es presenta a les costes d'Espanya. Sin. capó d'aigua-ros.
- MASCARELLA, f. : Ocell mescla de canari i cadenera. (Benissanet.)
- MENJAARANYES, m. : Nom d'ocell. (Lleida.)
- MENJAFIGUES, m. (*Muscicapa atricapilla*, L.; *Muscicapa lucitosa*, Temminck) : Dentirostre, que s'alimenta de figues i d'insectes que troba a les fulles de les figueres. Té negres les parts superiors, el bec i els peus i blanc o blanquinós el restant. La mida, 14 cm. Se'l veu en els petits boscos i esbarzerars, on nia. Emigra per la tardor i torna per la primavera. Sin. becafigues, picafigues, mastegatatxes, oriol.
- MENJAMOSQUES, m. : Ocell petit de color groga. (Tortosa.)
- MENJAMOSQUITS, m. (*Sylosa palustris*, Bechstein) : Sin. ull-de-bou dels grossos.
- MERLA, f. (*Turdus cyaneus*, L.) : Dentirostre, dominant en son plomatge la color blava. Té el bec i els peus negrosos i la mida és de 23 cm. Habita els Pireneus, les penyes de Rocacorba, Nostre Senyora del Mont. De vegades se la veu en edificis antics i arruinats, i poques es posa en els arbres. El seu cant es suau i malenconiós. Sin. tord blau, merla blava o roquera.
- MERLA D'AIGUA, f. (*Cinclus aquaticus*, Bechstein). Sin. bernat pescaire, tord marí, viuda.
- MERLA DE BEC GROC (Montblanc, Cabanes). V. merla.
- MERLA DE PIT BLANC, f. (*Turdus torquatus*, L.) : Dentirostre; té el pit blanc, com el seu nom ho indica, el bec groguenc, plomatge negrós, i els peus bruns. Habita i nia en les muntanyes de la Cerdanya, Núria, Setcases, S. Aniol, i a l'hivern baixa als plans. Mida : 29 cm. Sin. pàssara, tord de roca, merla roquera, culroja.
- MERLA ROQUERA (Espluga).
- MERLOT, m., merla, f. (*Turdus Merula*, L.) : Dentirostre, de

- sobre 9 polz. de mida. El mascle es domestica fàcilment, i, xiulant, aprèn a repetir els sons i fins la veu humana. El mascle té el plomatge negre, el bec groc i els peus bruns; la merla, el bec i peus negrosos, bru el dors i gris de castanya l'abdomen. En uns llocs emigra i en altres no; s'alimenta d'insectes i fruits. (Cat. or., Cat. occ.)
- MIFA**, f. : La femella del mussol. (Benissanet, Tortosa, Alacant.)
- MILÀ**, m. (*Falco Milvus*, L.; *Milvus regalis*, Brisson) : Ocell de rapinya diürn, falcònides innobles. Són profitoses per a l'agricultura perquè persegueixen les rates, serps, llangardaixos, insectes, encara que també són enemics de les guatlles, tórtres, gallines. És comú en les muntanyes de Rocacorba, Finestres, Olot, Nostra Senyora del Mont. Té 56 cm. Sin. cut de bacallà, tartarassa. (Companyó.)
- MILANA**, f. (*Falco lagoopus*, L.): Ocell de rapinya, falcònida, de 55 cm. Sin. busaroca, bisaroca, busó calçat, aligot busó.
- MILÀ NEGRE**, m. (*Falco ater*, L.): Ocell de rapinya diürn, falcònides innobles. És emigrant i surt d'Europa per la tardor, per a passar l'hivern a l'Orient, d'on torna en entrar la primavera. És de pas accidental i rar. Freqüenta els estanys interiors i les riberes, preferint la pesca a la caça. De mida té 55 cm.
- MILOCA**, f. 1. (*Strix Uhu*, L.): Ocell de rapinya nocturn, de color roig fosc. 2. (*Strix funerea*, L.): Té de llargada 1 peu, 1 polz. i 8 lín., de 38 cm., nia en els troncs dels arbres i s'alimenta de petits rosegadors i d'insectes. Habita lluny de poblat, en mig dels boscos, en les penyes i edificis deshabitats i ruïnosos. Persegueix les rates i tot mamífer rosegador, com també els talps (insectívor). Sin. mussol, xot. (Companyó, cabeca.) (Cat. or., Benossal.)
- MIXÓ**, **MIXONS**, m. : Nom d'ocell. (Conca de Barberà, Cat. occ., Val.)
- «Al mas de la Titota n'hi ha un mixonot, que tot el dia canta: — Titota, baixa foc.» (Espluga.)
- «Vola mixons» : Joc d'infants. Tots els que juguen posen l'índex a la falda d'un. El que porta el joc diu : «—Volen, volen, mixons», i alça la mà, i els altres fan el mateix. Alguna vegada diu : «—Volen, volen, rucs», i el que aixeca la mà paga penyora. (Espluga.)
- MOCALLOSA**, f. : La cogullada. (Espluga.)
- MOIXETA**, f. (*Falco Nisus*, L.): Ocell de rapinya diürn, falcònida innoble. Fa una contínua guerra a les perdius novelles, tords, merles, etc. És sedentari i nia en els arbres, i de vegades en els de poca alçada. S'alimenta d'ocells, petits mamífers i insectes. El mascle té 32 cm. i la femella 37. Sin. esparver, esparver de quatre cuixes, moixet. (Companyó.)
- MORENA**, f. : La garsa de mar. (Alcalà de Xisvert.)
- MOSQUERA**, f. (*Motacilla Rubecula*, L.; *Sylvia R.*, Latham): Dentirostre que s'alimenta de mosques, cucs i fruits. Sin. rei.

MOSQUETA, f. : Ocell petit de colors diverses; va de flor en flor i de mata en mata. (Cat. or.)

MUNTANYÈS, m. (*Accentor montanellus*, Temm.) : Ocell de 146 mm. de llargada, que habita a l'Àsia occidental i algunes vegades es presenta al migdia de França. Insectívor.

MUSSOL NEGRE, m. I. (*Strix stridula*, L.) : Ocell de rapinya nocturn, de 13 polz., i és d'instint i costums iguals als del duc mitjà. (Cat., Bal., Val.)

«Es puput i es mussol tots dos fan una tonada: es puput canta amb el sol i es mussol en sa vellada.»

(Migjorn Gran.)

2. Persona tomanya i ignorant. (Cat.)

O

OCA, f., *òka* (Cat. or., Bal.): *òka*, *òka* (Cat. occ., Val.); *auka* (Isil). (*Anser cinereus*, Meyer) : Ocell de plomatge gris cendrós, i parts inferiors blanques. Té 80 cm. En el rigor de l'hivern baixen a ramades procedents del nord, i s'estableixen sovint en els estanys i pantans del litoral. D'ella descendeixen les races casolanes. Sin. oca salvatge. (Companyó.) (Cat., Bal., Val.)

OCA DE BEC CURT, f. (*Anser leucopsis*, Bechst.) : Gris del dors i quasi blanc en les parts inferiors; negre del cim del cap, baix dors i cobertores mitjanes de la cua. Té 63 cm. Habita les regions boreals d'Europa i sols visita el nostre país els hiverns més extremadament rigorosos.

OCA SALVATGE, f. (*Anser ségetum*, Temm.) : Ocell de plomatge cendrós i parts inferiors blanques; de 65 cm. A l'hivern ve a grans ramades i freqüenta els rius, estanys i pantans.

OCELL DE LA PLUJA, m. (*Picus viridis*, L.) : Sin. picot verd (Comp.), pigot a Terrassa. «Si baixa als torrents, sent el vent. Si puja, sent la pluja.» Sin. pigot, picot verd. (Companyó.)

OCELL DE SANT MARTÍ, m. (*Alcedo hispida*, L.) : Ocell sindàctil de 6 polz., consagrat a diferents sants, especialment a Sant Martí. Sin. Ocell de Sant Joan, de Sant Nicolau, marcenc, martí pescador, arner, botiguer (Vayreda), martinet trist, blavet, ocell de març.

ÒLIBA, f. (*Strix passerina*, L.): Ocell de rapinya nocturn de color fosc. Habita en les antigues torres i castells, i en els murs ruïnosos, en els forats dels quals fa el seu niu. S'alimenta d'ocellets, rates i granotes. És freqüent en boscos i olivars de la regió mitjana i superior; té 24 cm. Sin., babeca petita, mussol babeca, xot petit. (Cat., Bal., Val.) «T'has quedat encantat com una òliba.» (Tortosa.) «Matiner com una òliba» : Es diu del que retira tard. (Borges.)

ÒLIBA DE CAMPANAR, f. (*Strix flammea*, L.) : Ocell de rapinya nocturn, de color gris blanquinós i cara blanca o cendrosa. Caça rates i altres rosegadors, talps i ocellets. Ordinàriament habita damunt la volta de les esglésies, forats de campanars, torres i cases antigues, que és on fa el niu. És dels ocells ra-

- paços més útils; té 36 cm. Sin. bruixa, xuca-oli, xura, xuta. (Companyó.)
- ORDIER, m. : Classe d'ocell que es menja l'ordi. (Tortosa.)
- ORENETA, f., *eurenète* (Cat. or.), *aurenète*, *oronète* - a (Cat. occ.), *aurinète* (Borges.) (*Hirundo rustica*, L.) : Ocell negre, principalment amb reflexos violats; de 0'18 m. Arriba pel març i és tan familiar que fins nia dintre de les cases habitades. (Vayreda.) Sin. aulendra (Companyó), aurenola, araneta [Vayreda], aureneta, orenola, oronell. (Cat., Bal., Val.)
- ORENETA CULBLANC, f. (*Hirundo urbica*, L.) : És negre del damunt i blanc del davall. Té 0'14 m. Arriba vuit o deu dies més tard que l'oreneta comú. (Vayreda.) Sin. roquerol.
- ORENETA DE MAR, f. 1. (*Sterna caspia*, Pall.) : Ocell negre de sobre el cap, d'un cendros blavenc del damunt del cos i blanc de les parts inferiors; 35 cm. És rara, aquesta espècie, en les nostres regions, i es veu accidentalment pel març després dels hiverns rigorosos.
2. (*Glareola torquata*, Mey.) : cf. *Gl. pratincola*, Leach. Les parts superiors són d'un gris bru, i blanc el ventre. Té 25 cm. S'estableix i nia a les platges i prats marítims prop dels pantans d'aigua salada, i a la tardor se'n torna a l'Àfrica. Sin. perdiu de mar.
- ORENETA DE RIU D'AIGUA, f. (*Hirundo riparia*, L.) : Ocell d'un gris fosc per damunt i blanc de les parts inferiors, 0'14 m. És l'espècie menys comú de les que vénen a criar en el país, i habiten principalment a les vores de rius i riberes, alimentant-se d'insectes que agafen a flor d'aigua. (Vayreda.) Sin. perdiu de mar, araneta.
- ORENETA ROQUERA, f. (*Hirundo rupestris*, L.) : Fissirostre diürn de 6 ½ polz. (Gou). Gris cendros del damunt, i del davall blanc, matisat de roig. És la primera de l'espècie que arriba i l'última que se'n va d'aquest país; nia en els Pireneus, Mare de Déu del Mont. (Vayreda.) Sin. roquerol, aurenola.
- ORIOI, m., (*Oriolus galbula*, L.) : Dentirostre de la grandària de la merla i dels més bonics del nostre país. És groc del cos i negre de la cua i de les ales. Pel setembre emigra a l'Àfrica i torna per l'abril. S'alimenta de fruits i d'insectes. Dita meteorològica : «Quan l'oriol arriba, les figues són madures.» «Quan les cireres es poden menjar, jo dic *Confiteor Deo* (interpretació del seu cant).» Sin. oropèndola, menjafigues. (Companyó.) (Cat. or., Cat. occ., Bal.)
- ORONDELLA, f. : L'oronella. (Altea.)
- ORONELLA, f. L'oreneta. (Bal.)

P

- PALETA, f. (*Platalea leucorodia*, L.) : Sin. espàtula, bec planer (per la forma del seu bec).
- PAPAFIGUES, m. : Ocell gros com un pardal que vola per les hortes menjant figues. (Espluga, Montblanc, Borges, Benissanet.)

- PAPAMOSQUES (*Muscicapa grisola*, L.) : Dentirostre, que alguns crien a casa per exterminar les mosques. D'un gris cendrós pel damunt, més fosc en el cap; plomes de les ales brodades de blanc; de 15 cm. Arriba per l'abril i s'estableix en els boscos, horts o jardins, nia a les parets o en els arbres, i s'alimenta d'insectes. Sin. ocell de pluja, cit d'estiu.
- PAPAMOSQUES DE COLLAR, m. (*Muscicapa albicollis*, Temminck) : Dentirostre, de 14 cm. És negre del cap, costats, dors i cua; el baix dors matisat de blanc, el mateix que els costats de la cua; bec i peus negres. Habita amb preferència els cimals dels arbres més elevats i nia en els forats dels arbres. S'alimenta d'insectes i fruits i és de pas. (Espuga.)
- PAPANAPS, m. : Espècie de piula. (Palamós.)
- PAP-ROIG, m. : El pit roig. (Bolvir, Benassal.)
- PARDAL, m. 1. (*Fringilla domestica*, L.; *Fr. Hispanialensis*, Temm.) : Ocell company inseparable de l'home i que s'estableix en totes parts, prop o dintre de les habitacions d'aquest. Té 15 cm. 2. (*Passer domesticus*, Brisson) : Plo matge gris com el vestit d'alguns monjos (cf. pardal; passerell).
- PARDAL BLANC, m. 1. (*Fringilla cisalpina*, Temm.) : Ocell semblant al pardal de llei o domèstic, però dominant en ell el color blanc. La mateixa mida de 15 cm. Als hiverns rigorosos s'ajunta amb el pardal comú. 2. (*Fringilla nivalis*, L. Brisson) : Ocell de diferents colors del damunt, i blanquinós del davall; de 19 cm. S'alimenta d'insectes i llavors, i habita les regions enlairades dels Pireneus, de les quals baixa quan estan plenes de neu.
- PARDAL DE BARDISSA, m., *perdál* (Cat. or., Bal.), *pardál* (Cat. occ., Val.) (*Motacilla modularis*, L. Cuv.); (*Accentor modularis*, Bechstein) : Ocell cendrós de cap i coll, amb clapes brunes a la nuca, i cendrós blau a les parts inferiors. El bec negrós i els peus rogençs; de 145 mm. Per la primavera i estiu s'estableix a Núria, muntanyes de la Cerdanya. El seu cant pareix les síl·labes «trii trii» repetides. A l'hivern baixa als plans, acostant-se a les cases de camp. S'alimenta de llavors i d'insectes. El cucut pon els seus ous al niu d'aquest ocell de preferència. Sin. rossinyol d'hivern. (Cat., Bal., Val.)
- PARDAL DE PASSA, m. (*Fringilla Petronia*, L.; *Passer P.*, Degland.) : Ocell bru cendrós de les parts superiors i blanc de les inferiors, de 196 mm. A l'estiu viu pels boscos i torrents i nia pels forats dels arbres de la regió subpirenenca i mitjana, i a l'hivern baixa a les valls i plans. Conirostre de 7 1/2 polz. Sin. pardal tordà, de muntanya, boig, de serra, pinsà tordà, pinsà boig.
- PARDALERES, f. : Finestres massa petites. (Llofriú.)
- PARDAL ROQUER, m. (*Fringilla montana*, L.; *Passer montanus*, Brisson) : De color roig fosc en les parts superiors, i

- blanc cendrós en les inferiors; de 13 cm. És més salvatge que el pardal comú, i menys perjudicial, puix prefereix els fruits silvestres i insectes als cereals. Conirostre de 5 polz. 9 lín. Sol niar pels forats dels salzes o noguers. Sin. pardal de bosc, pardal torrogà, pardal de bardissa. (Cat., Bal., Val.)
- PARDAL TORDÀ, m., *perdál turdá* (Espluga, Montblanc), *turédá* (Súria) : Ocell que nia pels forats de les torres velles i campanars.
- PARDAL TORREGAL, m. : Pardal més petit que el pardal roquer. (Benissanet.)
- PARDAL XEC : El pardal de muntanya. (Palamós.)
- PÀSSERA, f. (*Emberiza palustris*, Roux) : Conirostre de prop de 7 polz. És semblant a la merla i viu vora la mar. (Palamós, Cassà.)
- PASSERELL BRU, m. (*F. flavivestris*, L.) : Ocell de diversos colors, dominant el bru groguenc. Té 13 cm. Els seus costums són molt semblants als del passerell vermell. (Cat., Bal., Val.)
- PASSERELL MARCENC, m. : El passerell que cria pel març, té la niada per Sant Isidre. (Bolvir, Cervera, Lleida, Alcanar, Burriana.) V. passerell vermell.
- PASSERELL REIAL. (Migjorn Gran.) V. passerell vermell.
- PASSERELL VERMELL, m. (*Fringilla cannábina*, L.) : Vermell del cap i pit, i blanc del ventre. De 14 cm. Té el cap molt xic. A la primavera se'n va a niar a la regió subpirenenca i torna per la tardor. S'alimenta de llavors silvestres. Conirostre de prop de 6 polz.
- PASTORELLA, f. : La pastoreta. (Cat., Bal., Val.)
- PASTORELLA CENDROLLA, f. : Ocell de coll blanc i corbatí negre. (Terrassa.)
- PASTORETA, f. (*Parus caeruleus*, L.) : Ocell petit, bellugós, que voreja l'aigua i segueix el solc dels llauradors. Té la cua llarga. Sin. primavera blava, cit negre. (Cat., Bal., Val.)
- PAVIOTA, f. (*Larus marinus*, L.) : Blanc del cap, coll i parts inferiors, i negre de les superiors; de 70 cm. el mascle, i de 65 la femella. Habita principalment les regions septentrionals i es veu de tant en tant en les nostres costes.
- PAVÓ, m. (*Pavo cristatus*, L.) : Ocell domèstic blau del coll i verd del dors. És originari de l'Àsia i fou introduït a Europa per Alexandre el Gran. Està connaturalitzat en algunes cases de camp del nostre país i cria bastant bé. Gallinàcia de 4 a 5 peus de llargada.
- PELAPALLES, m. : Nom d'ocell. (Balaguer, Lleida.)
- PENJASARGANTANES, m. (*Falco tinnunculus*, L.; *alaudarius*, Gray) : Abunda en la regió nostra i nia pels murs, torres, castells arruïnats i, algunes vegades, a les cases de camp. Té una tinta rogenca. Persegueix els ocellets, rates, grànules, llargardaixos i altres animalets. Té de 35 a 36 cm. Sin. moixet (Companyó), xoriguer.
- PERDIGANA, f. : Perdiu jove. (Montblanc, Espluga, Oliana, Tortosa.)

- PERDIGOT, m. : El mascle de la perdiu. (Cat. or., Cat. occ.)
- PERDIU BLANCA, f. (*Tetrao lagopus*, L.; *Lag. mutus*, de Leach): Ocell blanc, de 39 cm. a 41. Gallinàcia d'1 peu, 4 polz. Habita les altes muntanyes de la regió glacial, sempre prop de la neu. Sin. perdiu de neu.
- PERDIU DE MAR, f. (*Glareola torquata*, Mey.): Les parts superiors són d'un gris bru, i blanc del ventre. Mida : 0,25 m. S'estableix i nia per les platges i prats marítims, prop dels pantans d'aigua salada, i a la tardor se'n torna a l'Àfrica. (Vayreda.) Sin. oreneta de mar.
- PERDIU DE ROCA, f. (*Perdix saxatilis*, Mey; *Tetrao graeca*, L.): Ocell d'un cendros blau a les parts superiors i groc del ventre. Té de 32 a 35 cm. És una mica rar i sols es troba a les parts més escabroses dels Pireneus. Gallinàcia de 13 a 14 polz. Sin. meuca, perdiu grega, perdiu rocatera, gamba.
- PERDIU ROJA, f. 1. (*Perdix rubra*, Brisson) : De color de cendra vermellosa; de 30 a 31 cm. Aquesta espècie és la més abundant del gènere en el país, en les regions baixes, fins a la subpirenenca; habita amb preferència les costes i turons prop dels camps i vinyes. 2. (*Tetrao S.*; *Perdix rufa*, L.): Gallinàcia de 12 polz. (Cat., Bal., Val.)
- PERDIU XERRA. 1. (*Perdix cinerea*, Charleton; *Tetrao perdix*, L.) : Bru rogenc del cap i nuca, i cendros del dors. De 30 cm. És sedentària, abundant a les muntanyes de la Cerdanya. Gallinàcia de 12 polz. Sin. xeró, perdiu ferrada.
- P. XURRA. 2. (*Tetrao alcata*, L.)
- PESCAIRE, m. (Migjorn Gran). V. Bernat-pescaire.
- PETIT REI, m. : Ocell molt cantador semblant al menjamosques. (Tortosa.)
- PICAAARANYES, m. : Ocell que segueix les parets picant els filats de les aranyes. (Castellbò, Balaguer.)
- PICAFIGUES, m. (*Motacilla ficidula*, L.) : Dentirostre de 5 polz. i 10 lín. de llarg, té el plumatge bru verdós del damunt, el bec negrós i els peus bruns. Encara que és insectívor, s'alimenta també de figues i raïms, i és molt fina la seva carn. Sin. pinsanet de bosc, vinyader, vinyador.
- PICALORMA, f. : Nom d'ocell. (Esplugua.)
- PICAPALLES, m. : Ocell semblant al gafarró. (Tortosa.)
- PICAPEDRES, m. : El bernat-pescaire. (Castellbò.)
- PICAPINYES, m. : El bectort. (Bages, Súria, Calaf, Oliana, Organyà.)
- PICA-SOQUES, m. 1. (*Certhia familiaris*, L.) : Tenuirostre de sobre 5 polz. Sin. puja-soques, raspinnell, ull de bou. 2. (*Sitta europea*, L.) : Tenuirostre de 5 1/2 polz. Sin. pica-soques blau. (Cat., Bal., Val.)
- PICASSÓ, m.: Nom d'ocell. (Altea.)
- PICOT DE CAP GROC, m. (*Picus tridactylus*, L.) : Les parts superiors són negres, variades de blanc sobre del coll i remeres, i les parts inferiors blanques, amb ratlles negres al ventre i flancs. Té 17 cm. Habita els boscos de la regió alpina i rares vegades baixa a les inferiors. (Cat., Bal., Val.)

- PICOT GARSER**, m. (*Picus major*, L.): D'un negre llustrós en les parts superiors, i en les inferiors blanc; ventre i subcaudals roges. Té 24 cm. Habita els boscos solitaris de roures.
- PICOT GRIS**, m. (*Picus canus*, Gmel.): D'un verd grogós a les parts superiors, i en les inferiors d'un gris verdós. De 28 a 30 cm. En els costums és molt semblant al picot verd, però s'alimenta principalment de formigues.
- PICOT MITJÀ**, m. (*Picus medius*, L.): Ocell de parts superiors negres, i les inferiors alborogenques. De 22 cm. Habita els boscos amb el picot garser, i s'alimenta també principalment de formigues i larves.
- PICOT NEGRE**, m. (*Picus martius*, L.): És negre, amb una clapa vermella sobre del cap i nuca. De 45 a 46 cm. Viu pels boscos del Capcir i de la Cerdanya, i s'alimenta d'insectes, fruits i llavors silvestres. 18 polz.
- PICOT PETIT**, m. (*Picus minor*, L.): Ocell negre de les parts superiors, i blanc de les inferiors; de 15 cm. (6 polz.). Habita les regions dels Pireneu fredes, i a l'hivern baixa a les subpirenenques.
- PICOT VERD**, m. (*Picus viridis*, L.): De plomatge verd del cap i de la nuca, i groguenc del pit i ventre. Té 31 cm. o 32 (de 14 polz.). Habita els boscos i arbredes de les riberes, i nia pels forats que fa en el tronc dels arbres. Sin. pigot, ocell de la pluja, papamosques. Cf. l'herba del pigot, planta màgica que té la propietat de comunicar una força sobrenatural al qui s'hi fregui els membres, que és precisament l'herba amb què es frega el bec aquest ocell. Tant a l'hivern com a l'estiu, aquesta planta està coberta de la rosada. Res de ferro per a arrencarla. Ell mateix es burla dels que busquen aquesta herba, amb un crit que fa llarg.
- PIGOTELLA**, f., *pigutèle*: Pigot de color de terra, una mica més gros que un pardal. (Cassà, Riudecanyes). V. Pigot.
- PICOTERA**; f.: El forat que el pigot fa a l'arbre. (Bages, Llusanès):
- PIGRE DELS GRISOS**, m. (*Vanellus melanogaster*, Bechst.): Negrós, clapejat de groc del damunt, i a les altres parts predominant el color blanc. De 30 cm. A la tardor arriba del nord i queda de permanència tot l'hivern a les parts humides i prats del litoral, buscant cucs i insectes aquàtics. A la primavera se'n torna cap al nord.
- PÍLSARA**, f.: Ocell semblant al pinsà. Nia per les mates de gatoses. (Palamós.)
- PINSÀ**, m. (*Fringilla caelebs*, L.): Té el front negre i també les ales, però amb dues bandes blanques i les parts inferiors d'un roig vinós. De 17 cm. Nia a la regió subpirenenca, i a l'hivern baixa als plans i valls inferiors. És molt familiar i confiat; i fàcilment cau en els llaços. (Cat., Bal., Val.)
- PINSÀ BORRONER**, m. (*Pyrrhula vulgaris*, Teinminck): Ocell de color cendrosa a les parts superiors, i blanques les inferiors; de 16 cm. Habita i nia

al centre i nord d'Europa, i a l'hivern visita el nostre país. Té el cap gros, tot rabassut, el plomatge del mascle vermell en part.

(*Loxia pyrrhula*, L.) : Conirostre de sobre 6 polz. S'ha comparat a la flor de la peònia, flor vermella i a la berbena: περισστερών. El damunt del cap el té d'un negre formós. Per la primavera li agrada menjar-se els borrons, i per això se l'anomena també *borroner*. (Cassà, Avinyó, Veciana, Prades.)

PINSÀ MEC, m. (*Fringilla montifringilla*, L.) : El cap i parts superiors són d'un negre blavós, i d'un roig de taronja les inferiors. De 18 cm. Habita en els boscos de pins i avets més elevats dels Pireneus, i a l'hivern baixa a les valls immediates. Conirostre de 6 polz. i 6 lín. Quan fa molt fred baixa a les planes. Sin. pinsà gavatx, boig, de muntanya. (Cat. or., Cat. occ.)

PÍNSARA, f. : Nom d'ocell. (La Bisbal.)

PINYERO, m. : El trencapinyes. (Benassal.)

PIOC, m. (*Meleagris gallopavo*, L.) : Ocell domèstic molt conegut en el país. Són molt delicats mentre són petits, i exigeixen una cura especial fins que els han eixit les carúncules. Es troben en estat salvatge a la Virgínia, a les vores del Mississipi, Ohio, Missouri... Sin. gall dindi, indiot. (Pla del Llobregat.)

PIOC SALVATGE, m. (*Otis tarda*, L.) : De color ros obscur (com del pèl del lleó) amb llistes negres a la part superior,

i gris en les parts inferiors. Té 1 m. a 1'08. Habita el N. d'Europa i alguna part del centre i nord d'Espanya, i sols arriba aquí els hiverns més rigorosos.

PITNEGRE, m. (*Strepsilas collaris*, Temminck) : Negrós del dors i ales, i blanc de les parts inferiors; de 22 cm. Cria a les regions del N. d'Europa i ve a passar l'hivern als nostres climes, establint-se a les vores del mar i estanys, buscant cucs i insectes aquàtics, al qual objecte remou les pedres, i d'això li ve el nom vulgar que porta. Sin. remena-rocs (Companyó).

PITOLIU, m. : Nom d'ocell. (Balaguer.)

PITRIC, m. El pit-roig. (Palamós.)

PIT-ROIG, m. 1. (*Tringa subarquata*, Temminck) : Les parts superiors negres, i blanques les inferiors; de 19 a 20 cm. Habita i nia al N. d'Europa i ve a passar l'hivern al litoral, no apartant-se molt de les costes i estanys salats. Per la primavera arriba a Toulon de les costes d'Espanya. Sin. viu-detes. (Cat. or. i Cat. occ.)
2. (*Tringa variabilis*, Meyer) : Ocell més abundant que el Tr. subarquata amb el qual viatja, i passa l'hivern a les vores dels estanys del litoral.

PIULA, f. 1. (*Anthus arboreus*, Bechstein) : Cendrós del damunt amb clapes brunes i blanc del ventre. De 15 cm. Nia a terra, en els prats voltats de maleses. Sin. cui-cui [Companyó]. 2. (*Anas penelope*, L.) : Bru i cendrós del damunt i blanc del ventre; de 47 cm. A l'hivern aquesta es-

- pècie és comuna en el litoral.
Sin. xiulaire [Companyó] (Cat., Bal., Val.)
- PIULA, f. I. (*Emberiza Schoenichus*, L.) : Ocell hortolà, en el qual domina la color negra pel damunt, i pel davall la cendrosa; de 15 cm. Habita i nia per les parts elevades, i a l'hivern baixa als llocs humits i pantanosos, buscant llavors i insectes. S'assembla al pardal.
Sin. zin. 2. (*E. arundinacea*, L.) : Conirostre de 6 polz. i 3 lín. Sin. piula de canyers.
- PIULA GROSSA, f. (*Anthus Richardi*, Vieillot) : Bru del damunt i blanquínos del davall. De 18 cm. Arriba pel setembre i octubre, i durant l'hivern es queda en la regió litoral, pels camps i prats humits.
- PIULA HORTOLANA, f. (*Emberiza hortulana*, L.) : Ocell groc del cap i coll, parts superiors negres ribetejades de bru i roig; color de castanya fosc les inferiors. Té de 15 a 16 cm. Arriba per l'abril, se'n va pel setembre i habita els llocs muntanyosos. Conirostre de 6 ½ polz. Sin. groc, groguet, ordier, verdaula.
- POLIT PETIT, m. (*Numenius phaeopus*, Latham) : D'un bru clapejat de gris en les parts superiors; té el ventre blanc amb clapetes fosques; de 43 cm. Arriba per la tardor i s'estén pels plans baixos del litoral, on passa l'hivern, i per la primavera se'n torna a les regions fredes d'Europa i allí nia. Sin. xarlot petit, polit gris. (Pineda.)
- POLIT VERD O DE COLOR DE CASTANYA (*Ibis falcinellus*, Vieillot) : Té la color negrosa (de castanya) al cap i al coll, més viu del pit, cames i la major part del ventre. Té 62 cm. Habita el sud-est de l'Europa i de l'Àfrica septentrional, i visita la nostra terra, de pas, tots els anys, alimentant-se de cucs, insectes aquàtics i plantes aquàtiques. Sin. capó real.
- POLLA COLOR DE CENDRA, f. (*Gallinula Baillonii*, Vieill) : De colors variades, 17 cm. Té costums semblants als de les altres polles, però per la primavera té més tendència a pujar cap al nord a niar.
- POLLA D'AIGUA, f. (*Tringa calidris*, Bechs.) : Ocell cendrós bru del damunt i blanquínos del coll i pit. Té 29 cm. A la prov. de Girona és freqüent a l'hivern i en els passatges de la primavera i tardor. Sin. camaroja. (Cat., Bal., Val.)
- POLLA D'AIGUA, f. (*Glareola chloropus*, Lath.) : Blau negrós del cap, coll, pit i abdomen, de 35 cm. Habita els paratges aigualosos i inundats, alimentant-se de cucs, insectes i plantes aquàtiques. Sin. fotgeres.
- POLLA PINTADA, f. (*Gallina porzana*, Lath.) : D'un vermell d'oliva a les parts superiors, i de diverses colors en la resta del plomatge. De 20 cm. Tot l'any se'l veu en el nostre país pels pantans i herbatges inundats, on nia entre joncs. Difícilment se la fa alçar, per la velocitat amb què corre entre les plantes aquàtiques. Sin. polla d'ulls d'oli.
- POLLA PINTADA, f. (*Numidia meleagris*, L.) : Ocell casolà de

- plomatge gris blavós, espurnat amb taquetes blanques que s'assemblen a les perles. És turbulent i avalotador, inquietant els altres ocells de corral.
- POLLETA DE RIU**, f. : Ocell que va per les vores del riu, i vola molt. És semblant al falziot. (Altea.)
- POLLICADA**, f. : Vol de polles feres. (Castellbò.)
- PRIMAVERA**, f. (*Parus ater*, L.): Ocell selvàtic, negre del cap i coll, i gris blanquinós del pit i ventre. Té de 111 a 112 mm. Habita principalment en els pins dels Pireneus i baixa més o menys a l'hivern. Conirostre de 4 1/2 polz. Sin. carbonera petita, mallerenga negra, estiverol, tot estiu. (Esplugas, Montblanc, Borges, Cervera, Guimerà.)
- PRIMAVERA D'AIGUA**, f. (*Parus palustris*, L.) : Conirostre de 5 polz. Sin. petita monja.
- PRIMAVERA MONYUDA**, f. (*Parus cristatus*, L.) : Ocell selvàtic, cendrós del damunt amb un monyó sobre el cap, i gris clar del davall. Té 125 mm. Quasi sempre habita en els boscos de pins i ginebres. Conirostre de 5 polz. Sin. primavera de monyó o de cresta, mallerenga de cresta.
- PUJASOQUES**, m. : Nom d'ocell. (La Bisbal.)
- PUPUT** (*Upupa epops*, L.) : Ocell que sobre del cap té un gran monyó que a voluntat estén en forma de vano. Té 30 cm. i bec llarg. Arriba per l'abril, nia en els forats dels arbres, parets o teulades. Son cant de primavera és *bu bu bu*, repetit a breus intervals. Tenuirostre de 12 polz. Sin. gall gaver, butbut, bubut, paput [Companyó]. (Cat., Bal., Val.)
- PUPUTA**, f. : Ocell gros, de diferents colors. (La Bisbal.)

R

- RASCLA**, f. (*Rallus aquaticus*, L.): D'un vermell bru a les parts superiors, i cendrós rogenc a les inferiors. Té 27 cm. És freqüent en els herbatges aquàtics, dels quals difícilment s'alcen, burlant la destresa dels gossos que els persegueixen. Sin. rascló, gallina cega [Companyó].
- RASCLET**, m. (*Gallinula pusilla*, Bechst.) : Ocell de plomatge principalment gris combinat amb diferents colors, de 18 a 19 cm. S'alimenta de cucs, llimacs, etc., i de plantes aquàtiques. Sin. polla de l'ull. (Elna.)
- RASCLET DELS NEGRES**, m. (*Ardea minuta*, L.) : D'un negre verdós les parts superiors, i les inferiors d'un roig bru. Aquesta espècie és la més petita del gènere, i viu en els llocs pantanosos del litoral.
- RASCLÓ**, m. : La guatlleta maresa. (Ripoll.)
- RECELET**, m. : El berrat-pescaire. (Burriana, Menorca.)
- REI**, m. 1. (*Motacilla rubecula*, L.; *Sylvia rubecula*, Latham): Dentirostre, bru dels peus i del damunt, o del dors; coll i pit roig, i blanc del ventre. S'alimenta de cucs, mosques, raïms i baies dolces. Sin. reietó, reientinc, reientí, rupit, mosquera, cobit de pit roig, cal-

- derona. 2. (*Saxicola rubicola*, Bechstein) : A l'estiu viu i nia a l'espessor dels boscos; a l'hivern baixa als llocs més abrigats. El seu cant és agradable. Dentirostre. Té 12 cm. Sin. reietó, rupit, pit-roig, regentí, cobit, culblanc. (Palamós, La Bisbal.)
- REIANTÍ, m. 1. (*Regulus ignicapillus*, Brehm) : Ocell de costums quasi iguals als del rei petit. Sin. bruel. 2. (*Sylvia ignicapilla*, Temm.) : Dentirostre, roig del cap.
- REI DE TORDS, m. : (*Turdus viscivorus*) : Ocell que passa l'hivern a Menorca. (Menorca.)
- REIENTINC, m. : Pit-roig. Se'l coneix en aquesta comarca per diversos noms : Reientinc, rei, rupit i pitric. És molt amic d'estar en companyia de l'home. El seu crit especial és «—Tiri-ric-tic-tic!» i «—Tic-tic!» És d'una color roja de sota el coll, i això ha donat motiu a son nom de pit-roig. (Cassà, Sant Feliu de Guixols, Palamós.)
- REIET, m. : Nom d'un ocell que té el pit-roig. (Espluga, Benasal, Altea.)
- REIETÓ, m. (*Regulus i Sylvia Rubecula*) : Nom d'ocell. (Cat., Bal. i Val.). V. Rei.
- REI MIXÓ, m. : Nom d'ocell (Lleida, Balaguer); *reimoicó* (Benisanet.)
- REI PETIT, m. (*Regulus cristatus*, Charleton; *Motacilla Regulus*, L.) : Verd grogós del damunt, té negre el bec i els peus bruns. De 96 mm. Per la primavera puja a les valls fresques i elevades, nia en els pinars, de vegades prop de les habitacions; a la tardor baixa als plans i olivars i persegueix insectes. Dentirostre de 3 ½ polz. Ocell que té una corona de color d'aurora en son plomatge. Sin. mosqueta, reiet, reienté, primavera monyuda. (Prades, Isil.)
- REPETIT, m. : Ocell de color rosassa; fa els nius pels esbarzers o espinals; és molt petit. (Benassal.)
- REPLANA, f. : Pica-soques blau. Nia pels forats de les branques seques de les plantes.
- RESPINELL, m. (*Certhia familiaris*) : Ocell molt semblant al reietó; fa el niu molt petit. (Terrassa, Ripoll, Sant Feliu de Guixols, Castellbò.) Sin. picasoques.
- RICADONA, f. : Ocell missatger de la primavera; cria i després emigra. (Alcanar, Vinaroç.)
- RODACANONS, m. : Ocell una mica més gros que un gafarró. S'enfila pels arbres. (Castellbò, Ager.)
- ROPIT, m. (*Rubecula familiaris*) : Ocell de pas, per la tardor i hivernada; en dies de sol canteja baixet, però agradosa; notable per son pit roig, i la tradició diu que això li ve d'haver volgut arrabassar els claus que subjectaren Crist nostre Senyor a la creu. És molt confiat, i segueix el llaurador o cavador aplegant cucs, dels quals s'alimenta i amb els quals se'l caça armant-li lloses o paranys. (Migjorn Gran, Palamós.)
- ROQUERET, m. : El roquerol. (Altea, Cabanes, Alcanar.)
- ROQUEROL, m., *rukeról* (Cat. or.), *rokeról* (Cat. occ., Val.) : Ocell

- semblant a l'oronella, té el pit i la cua blancs; ve per la primavera i marxa com les oronelles.
- ROSSARDA, f. : Nom d'ocell. (Benessal).
- ROSSETA, f. : Mena de busqueta rossa i pigada. Té la particularitat que les plomes li salten molt fàcilment. (Palamós, Casà, Ager.)
- ROSSINYOL, m. (*Motacilla Sylvia Luscinia*, Latham.; *Philomela*) : Dentirostre, bru del cap i peus, bru rogenic del damunt, cendrós del pit i blanquinós del ventre. Arriba per l'abril i se'n torna pel setembre; per la primavera canta nit i dia i nia pels esbarzerars. Té 16 o 17 cm. (Cat., Bal., Val.)
- ROSSINYOL BORD, m. (*Motacilla hortensis*, L.) : Dentirostre gris cendrós de la part superior, i una mica negrós de les ales i la cua. Arriba per l'abril i s'estableix en les hortes, prats i torrents. El seu cant és agradable. Té 14 cm. Sin. rosseta, piula.
- ROSSINYOL D'AIGUA, m. (*Turdus arundinaceus*, L.) : Dentirostre de prop de 8 polz. És bru rogenic de la part superior, i un poc més clar prop de la cua. Per la forma del bec un poc arquejat Linneus el va incloure entre els tords. Freqüenta les vores dels rius, estanys i terres pantanoses per a caçar cucs i insectes aquàtics, i fa el niu en els joncars, entre la boga o canyota. Sin. balquer, carreter balca.
- ROSSINYOL DE CÀNEMS, m. (*Curruca hypoleis*, Bechstein, seu *Luscinola*, Buffon) : Dentirostre de sobre 5 polz. de llarg i el cap de color de plom. En entrar la primavera n'arriben un bon nombre. El cant del mascle podria expressar-se amb les síl·labes *ptiró ptimix*, *ptiró*, *ptiró*, *ptimix*, que repeteix contínuament. Persegueix els insectes i en particular les erugues. Sin. busqueta xerraire.
- ROSSINYOL DELS GROSSOS, m. (*Sylvia Philomela*, Bechst.): Ocell selvàtic, bru gris del damunt, blanquinós del coll i ventre, i bruns el bec i peus; de 18 cm. Té els costums semblants als de la *Sylvia Luscinia*. Canta tota la nit per la primavera.
- ROSSINYOL DE MURALLA, m. 1. (*Motacilla phoenicurus*, L.): Dentirostre, blau de plom del dors. S'alimenta d'aranyes, formigues i altres insectes, així com de baies i altres fruits dolços. Sin. bitxac gros, cotxa de cap blanc, cua-roig. 2. (*Saxicola phoenicurus*, Lath.) : Parts superiors d'un cendrós blavenc, front blanc, bec negre i els peus bruns. Emigra per l'octubre i torna per l'abril. Té 145 mm. Sin. carboner, cotxa de cap blanc.
- ROSSINYOL DE SAULE, m. (*Motacilla arundinacea*, L.) : Dentirostre de 5 ½ a 6 polz., bru rogenic del damunt i blanquinós ombrejat de groc en el coll i ventre. Freqüenta les vores dels rius, recs i llocs pantanosos. Té 13 cm. Sin. tritri, tallarets.
- ROSSINYOL D'ESTANY, m. (*Motacilla paludicola*, L.) : Dentirostre de 5 ½ polz. de llarg,

gris fosc de la part superior. El seu instint i costums són com els del *rossinyol d'aigua*. Sin. trist.

ROSSINYOL D'HIVERN, m. (*Motacilla modularis*, L.; *Accentor modularis* Bechstein) : Dentirostre de prop de 6 polz. de llarg. Sin pardal de bardissa, gratapalles.

ROSSINYOL MASCARET, m. (*Sylvia orphea*, Temminck) : Ocell selvàtic amb les parts superiors d'un bru negre, les inferiors blanquinoses, el bec negre i groguenc, i els peus bruns. Té 17 cm. Arriba per l'abril, s'estableix i nia pels boscos de la regió mitjana i més amunt, i s'alimenta d'insectes i fruits salvatges. Dentirostre. Sin. : busqueta, mascarar. (Companyó.)

s

SAGALL, m., *sggái* : Nom d'ocell. (La Bisbal.)

SAGART, m. : La becassina. (Empúries, Sant Esteve.)

SALCET, m., *sarsít* (Vinaroç, Altea) : Varietat de l'ànec d'aigua. (La Bisbal.)

SALTAMARGES (*Scolopax aquatica*, Lath.) : Ocell riberenc gris cendrós del damunt, i del davall groc groguenc que tira a blanc en el coll i el ventre. Té 12 cm. i mig. Habita i nia pels esbarzerars, prop dels rius i estanys de la regió litoral. Sin. trist.

SAMERLIC, m. : Nom d'ocell. (Guimerà.)

SEBEL·LÍ, m., *sebèrlí* (Vinaroç) (*Edicnemus crepitans*) : Ocell de les corredores, i corre molt; mai no es posa pels arbres o

damunt parets; nia dins l'arena o terra arenosa; fa un crit estrany quan se'l molesta; és de les dimensions d'una perdiu. A la nit el senten cridar, i diuen que assenyala pluja o que els caçadors l'han molestat; cert que té qualque cosa de sibillític : és sedentari; no emigra. «Canta a es vespre es sebèllí : farà vent, d'allà o d'aquí.» (Migjorn Gran, Vinaroç.)

SENYORETA, f. (*Parus caudatus*, L.) : Ocell selvàtic que té les parts superiors variades de negre, rosat i cendrós, i blanques les inferiors. Té de 155 a 156 mm. Habita els grans boscos i amb preferència els de les vores de les riberes. Conirostre de 6 1/2 polz. Sin. cuallarg, cua d'alena.

SIBECA, f. (*Syrnium Aluco*, L.) : Ocell semblant al mussol (Manresa, Igualada, Montblanc, Prades, Cat. occ.). «Caçar la sibeca» : Enganyar algú fent molta bronca. (Calaf.) Sin. gamarús, xibeca, cabeca.

SIBOC, m., *sibók* (Cat.), *sabók* (Alcanar, Val.) : Nom d'ocell nocturn que cada dia canvia els ous de lloc; és semblant a l'esparver. V. Enganyapastors.

SIP, m. : Nom d'ocell. (Espluga, Oliana.)

SISÓ, m. (*Utiis tetrax*, L.) : Presirostre, d'1 peu i 7 polz. Sin. polla xica. (Migjorn Gran.)

SIT GROC, m. (*Emberiza cirulus*, L.) : Ocell hortolà roig, clapejat de bru del dors, cendrós del pit i groc del ventre. De 165 mm. Habita i nia pels boscos de la regió subpirenca, i a l'hivern baixa als plans. Co-

- nirostre de 6 polz., 6 lín. Sin. bardaula, gratapalles. (Cat., Altea.)
- SIT NEGRE, m. (*Emberiza Cia*, L.) : Ocell hortolà cendrós blau del cap i coll, parts superiors variades de negre i cendrós, i les inferiors de color roja de canyella. Té 166 mm. A l'hivern habita les valls i torrents de la regió mitjana, i les subpirenques per la primavera i l'estiu. Conirostre de prop de 7 polz. Sin. civader, pastoreta, sitet.
- SITRA, f. : Nom d'ocell. (La Bisbal.)
- SOLIQUER, m. : Nom d'ocell. (Altea.)
- SUÍS, m. (*Ardeola minuta*) : És el suís menor (el suís major o gros es veu poquíssimes voltes); Tenen la propietat, aquestes xancalloses, en posar-se dretes, de fer una línia recta de llurs cames, cos, coll, cap i bec. Sin. rascllet dels negres.
- SÚL·LERA, f. : Nom d'ocell. (Migjorn Gran.) V. Sòllera.
- T
- TALLARET, m. : Nom d'ocell. (Calaf, Guimerà.) V. Tallarol.
- TALLAROL DE CAP NEGRE, m. *Sylvia melanocephala* Lath.) : Ocell selvàtic, negre del cap. Té 135 mm. S'alimenta d'insectes i fruits. Sin. bosqueta de cap negre, cap negre d'ull roig.
- TALLAROT, m. : Nom d'ocell. (Terrassa.) V. Teiarol.
- TATRÀS, m. : Ocell aquàtic. (Eivissa.)
- TEIXERET, m. : Ocell semblant al reietó. (Súria.)
- TEIXIDOR, m. (*Parus pendulinus*, L.) : Blanc del cap i coll, vermell del dors i cendrós del ventre; de 10 cm. (4 polz.) Habita les arbredes del litoral i s'alimenta d'insectes i llavors de plantes aquàtiques. Conirostre. Sin. mitjaire. (Companyó.)
- TERRADELL, m. : Nom d'una espècie de cogullada. (Balaguer.)
- TERREROL, m. : És una mena d'alosa. Gros igual que aquella i aproximadament de la mateixa color. El seu crit especial sembla que digui : «— Xarrup!... xarrup!» en aixecar-se. (Cassà, Palamós.)
- TERREROLA CUTULIU (*Alauda arvensis*, L.) : Ocell comú i sedentari, l'únic que amolla el cant quan vola verticalment i per amunt.
- TERROLA PETITA. (*A. brachyda Ayla.*) (cast. *terrera*) : És de pas i no gaire comú.
- TERROLA CAPUTXINA. V. Alova. (Cat. or., Cat. Migjorn Gran.)
- TERRÓS, m. : Ocell petit com un gafarró, amb la ploma de color com el pardal. (Castellbò.)
- TEULADER, m. : El pardal. (Mar-ratxí.)
- TEULAÍ, m. : El pardal. (Altea.)
- TEULAT, m. : El pardal. (Eivissa.)
- TINTIPELLA, f. : Ocell de la color de la cadenera. Nia pels arbres i per les parets. (Castellbò, Oliana.)
- TIRÓ, TIRONA, m. : L'ànec casolà. (Vic, Bolvir, Castellbò.)
- TIRRIT, m. (*Tringa cinerea*, L.) : Les parts superiors són cendroses i les inferiors blanques. Té de 25 a 26 cm. Habita i nia al N., arribant al nostre país per la tardor; s'estableix a les

vores dels estanys i rius. Sin. pit-roig.

TITA, f. : I. Nom que es dona a la perdú, cast. *perdíx* (*Perdíx rubra*, Briss.). A Mahó en diuen *camavermeia*. És l'au típica de caça... i de taula. Plural : *tites*.
2. Crit que es fa per replegar les gallines: (Migjorn Gran.)

TITETA-SORDA, f. (*Agrodroma campestris*) : El nom no li riu damunt; li escau molt bé : sempre se la veu *trescar el camp*; si alça el vol, el deixa prest, posant-se a la vista del qui l'ha feta alçar. És au de pas i habita a Menorca per la tardor i l'hivern. Se la caça dins les pastures altes, a la nit, amb un fanal i el *tinc-tinc* d'un triangle o traiga. D'aital gènere popular *titeta sorda* n'hi ha un altre gènere científic (*Anthus*) i tres espècies : *arbo-reus*, que es posa pels arbres; *A. pratensis*, que corre pels prat; *A. spinoletta*, que és rara, salvatge, i corre per llocs humits. (Migjorn Gran.)

TITIT (*Alauda pratensis*, L.), Bechst.; *Anthus pratensis* Bechstein) : Té les parts superiors brunes del centre de les plomes i grises de l'extrem; les parts inferiors blanques, lleugerament tenyides de groc. Té 15 cm. El seu crit ordinari sembla imitar les síl·labes *tuít, tuít*. Fa el niu a terra. Dentirostre de 8 polz. Sin. tititet, titet, titella, titerella, cotur-liu, piuli de prat.

TITTA, f. : Ocell vermellenc, molt petit i amb cresta; pica les fulles dels arbres. (Cassà.)

TITOLIVA, f. : La cotorliva. (Montblanc, Espluga.)

TITOT, m. : L'indiot (Tortosa.)

TORÇAÇ, m. : El todó. (Benassal.)

TORD (*Turdus musicus*, L.) : Dentirostre emigrant, puix habita aquí a l'hivern, i a la primavera se'n va a les regions del nord i allí nia. Bec i plomatge del damunt bru, gargamella i ventre blancs. Té 23 1/2 cm. S'alimenta d'insectes i fruits. És molt perseguit dels caçadors i molt apreciat pels gastrònoms. (Cat.; Bal., Val.)

«Ésser un tord» : Ésser molt remirat o astut (Migjorn Gran.)

«Un tord dalt d'una figuera troba que fa bon estar, i, com veu que l'amo hi va, pega vol i no l'espera.»

(Migjorn Gran.)

Manera de caçar-los : Se'l caça amb *filacs* (redes) a *coll* i a *batuda*. A *coll* : entre dos arbres naturals o portats d'una altra banda, es disposa un *pas*, que el caçador tanca amb els filacs estesos. A *batuda* : en nit negra, sense lluna, va el caçador filacs estesos i tocant suauement la ramera de l'arbre on el tord passa la nit. A Menorca se n'agafen a mils de mils, que s'exporten. Diuen que ve en la lluna de setembre i octubre i se'n va per Sant Macià (Vegi's Puput). Se'ls comença a caçar a la tarda del dia de Tots Sants.

TORD ALA-ROIG, m. (*Turdus iliacus*, L.) : Dentirostre més petit que el tord comú. De color bruna del damunt i del bec, del davall, blanc amb clapes negroses. S'alimenta de fruits

- i d'insectes; té 22 cm. Sin. tord castellà, tord cerdà, tord gatvatx.
- TORD DE ROCA**, m. (*Turdus petrocinclæ*, *T. saxatilis*, L.) : Dentirostre que té roges les deu plomes laterals de la cua, i això li ha valgut el nom de *culroja*. És molt estimat pel seu cant melodiós, com el del rossinyol. Cap i coll blancs cendrosos, dors negre, pit i ventre roigs. Té 20 cm. i mig. Sin. merla roquera, pàssera de les roques, culroja.
- TORD GAVATX**, m. (*Turdus pilaris*, L.) : Dentirostre que abunda molt a la Cerdanya durant el temps de la cria; per això l'anomenem *tord cerdà*, i l'específic *pilaris* li ve dels pèls negres que rodegen la base del seu bec. Té el cap cendrós, el dors bru de castanya, i blanc el ventre; de 27 cm. i mig. La seva carn és poc estimada. Sin. tord portalenc, tord gatvatx, griva portalenca, cerdana, alaroiç.
- TORD MARÍ**. 1. (*Turdus cinclus*, L.; *Cinclus aquaticus*, Bechstein) : Dentirostre que té el costum de submergir-se en l'aigua, en busca d'insectes aquàtics. Es pot estar més d'un minut sota de l'aigua. Habita i nia per les penyes prop dels rius. Sin. bernat pescaire, cabussó, merla d'aigua. 2: (*Cinclus aquaticus*, Bechstein). De color bruna, menys del pit, que és blanc. Té 19 cm. Sin. viudes, merla d'aigua.
- TORLIT**, m. (*Edicnemus crépitans*, Temminck) : De tintes generals bru vermellós i cendrós, i blanquinós del coll i del ventre. De 40 a 43 cm. Habita en les riberes del Ter, Fluvià, Segre, en la Cerdanya... S'alimenta de vegetals i insectes. Sin. galdric, toro de garriça, xarlot d'ulls grocs.
- TORO DE GARRIGA**, m. (*Nycticorax ardeola*, Temm.) : Negrós del cap, verd-fosc del dors, gris de perla en les ales i cua, i blanc en la resta del cos; de 52 a 55 cm. Habita amb preferència els fons pantanosos rodejats d'arbres i les vores dels rius. Sin. espurgabous.
- TORRADULLA TORRADULLES**, f.: Mena de moixó amb la cua llarga i una mica més gros que el pardal. Es menja els cucs en remoure la terra mullada per a sembrar: (Borges.)
- TÓRTORA**, f., *tòrtre* (Cat. or.), *tòrtola* (Cat. occ.) (*Columba Turture*, L.) : De color cendrosa, de 28 a 29 cm. (12 polz.). Arriba de l'Àfrica per l'abril i maig, s'entreté poc en el litoral, i aviat se'n va als boscos de la regió mitjana i subpirenenca. (Cat., Bal., Val.)
- TRENCA**, f. (*Lanius minor*, Gmel.)
- TRENCALÒS**, m. (*Falco ossifragus*, L.; *Gypaëtus barbatus*, Temminck) : Ocell de rapinya diürn, que forma el llaç d'unió entre les *vulturides* i les *jalconides*; talla de 4 a 5 peus i 2 polz. (1-1'20 m.). Diu Brehm que totes les depredacions comeses per l'*Aquila Fulva* se li atribueixen equivocadament, puix sembla molt inofensiva. Sin. cabrota.
- TRENCANOUS**, m. (*Corvus caryocatactes*, L.; *Nucifraga*, C. Temminck) : Conirostre de 14 polz. S'alimenta particularment de

nous, avellanes, pinyons. A la gorja hi té una bossa dilatada on pot guardar fins a set avellanes. Pels colors s'assembla a un pinsà : *pinson de montagne* (Vienna), emparentat amb el gaig (*Garrulus*).

TRENCAPINYES, m. (*Loxia pityopsittacus*, Bechst.; *L. Cruceirostra*, Cuv.; *Curvirostra*, L.; *Recurvirostra*) : De bec gros, curt i molt corbat; de 17 a 18 cm.; les mandíbules desviades i creuades inversament. Habita els pinars de la Cerdanya, Queralps, Núria... A l'estiu i a l'hivern baixen molts als pinars de la regió mitjana. S'alimenten de diverses llavors i fruits, i principalment de pinyons. Sin. picapinyes, bectort. El nom de *bectort* li ve que aquest ocell va voler arrencar els claus de la creu de Nostre Senyor, quedant amb el bec creuat, encorbat. El qui en té un a casa no tingui por que la tempestat li arribi. (Cat., Bal., Val.) Sin. picapinyes.

TRICTRIC, m. (*Sylvia conspicillata*, Marm.) : Sin. trencamates.

TRUCA-SOQUES, m. : Nom d'ocell. (Benissanet.)

TUDÓ, m. (*Columba Palumbus*, L.) : D'un gris blavós; té 45 cm. (12 polz.). Habita en els boscos, i a l'hivern freqüenta les rouredes per a menjar glans. Els musulmans en fan un objecte de veneració quasi general; els respecten en gràcia del ramet que va portar a Noè la coloma passat el diluvi, i també en memòria de la que Mahomet estimava, ensenyada

a pendre-li un gra d'arròs de l'orella, quan li ho indicava. (Cat., Bal., Val.)

TUÏT, m. (*Lanius excubitor*, L.) : Dentirostre, gris bru. El seu cant s'assembla a un *truï truï* que repeteix contínuament quan està posat al cim d'un arbre. És valent fins a defensar-se dels atacs (embestides) del corb. De 23 a 24 cm. Habita els grans boscos de la regió mitjana i superior. Viu d'insectes, petits rèptils i ocelllets, que destroça amb ferocitat o que enganxa a les espines per a quan els necessiti. Sin. botxí, margassa (Companyó), escanyabruixot (Companyó), gaig, botxí.

U

ULL-DE-BOU, m. 1. (*Sylvia trochilus*, Lath.) : Dentirostre, de 4 polz. i mitja, gris verdós del damunt, i el ventre blanc gris ombrejat de groc. Encara que és emigrant, alguns es queden aquí. S'alimenta de mosquits. Sin. cibot, siboc. 2. (*Certhia familiaris*, L.) : Sin. puja-soques. 3. (*S. sibilatrix*, Temm.). Sin. ull-de-bou, busqueta xiuladora.

ULL-DE-BOU DELS GROSSOS, m. (*Sylvia palustris*, Bechstein) : Ocell riberenc, bru del damunt, o cendrós, segons l'estació; gris bru clar del davall, quasi blanc del coll i ventre. Té 133 mm. Arriba pel març i emigra pel setembre. Habita i nia en llocs humits i pantanosos. Sin. menjamosquits.

V

- VALONA, f. (*Totanus Glareola*, Temminck) : Ocell de parts superiors d'un bru fosc, predominant el blanc en les inferiors; té de 16 a 17 cm. A l'hivern abunda en les comarques pantanoses i sorrenques de les regions baixes, on tenen la permanència, niant-hi algunes parelles.
- VERDALETA, f. (*Sylvia cisticola*, Temminck) : Sin. castanyola, trist, espantacaçadors.
- VERDAULA, f. (*Emberiza hortulana*, L.). Sin. piula hortolana, hortolana.
- VERDEROL, m. : Ocell petit, semblant al pardal, de color verdosa; canta bé; és domesticable. V. Verdum.
- VERDEROLA, f. (*Emberiza citrinella*, L.) : Ocell hortolà gris fosc pel damunt, i del davall groc. Té 165 mm. A l'hivern habita la regió subpirenenca i baixa als plans per la primavera. Conirostre, de 6 1/2 polz. Sin. bardosa, pinsà hortolà, gratapalles, enganyapastors. V. *Caprimulgus*.
- VERDET, m. : El verdum. (Alcanar.)
- VERDOSA, f. : Nom d'ocell. (Avinyó.)
- VERDUM, m. (*Fringilla chloris*, Temminck; *Loxia chl.*, L.): Domina en aquest ocell la color verda grogosa en el pit, coll i ventre; té 15 cm. Per la primavera i estiu resideixen i nien en les regions subpirenenques, i a l'hivern baixen al pla. Conirostre de 6 1/2 polz. Sinònim verderol. (Cat., Bal., Val.)
- VILERO, m. : El pardal. (Vinaroç.)
- VINJOLITA, f. : Nom d'ocell. (Menorca.) V. Ginjola.
- VINYADOR, m. (*Motacilla ficédula*, L.) : Sin. picafigues, picaflores.
- VIROT, m. : Ocell aquàtic; no és bo per a menjar. (Eivissa.)
- VITRAC, m. (*Pratincola rubicola Saxicola*) : Ocell de les dimensions del buscuret, de manera que es pot posar dalt d'un jonc i gairebé no el fa tòrcer : color fosquet amb pintes vermelloses, amb ratlles blanques a les ales; fa el niu a terra, amb preferència en la concavidadat d'una roca; diuen que és l'ocell que nia primer que els altres; és molt comú i sedentari, i dels més confiats. (Menorca, Eivissa.) Sin. *bitxac*.
- VIUDA, f. (*Cinclus aquaticus*, Bechstein).
- VIUETA, f. (*Tringa subarquata*, Temminck).
- VOLDRIJA, f. : Ocell de pas, de color negra, semblant a la gavina, però més petit. (Altea.)
- VOLIAC, m. : El ratapinyat. (Castellbò.) L. muniac, municec (rat penat).
- VOLTOR, m. (*Vultur fulvus*, L.): Té el cap i coll poblats de borrisol; de 3 peus i 8 polz. a 4 peus i 2 polz. (1'15 a 1'20 m.), segons Vayreda. Sin. arpella.
- VOLTOR PETIT, m. (*Vultur s. Cathartes peroapterus*, L., Temm.): Del volum del corb, de plomatge blanquinós; d'1 peu, 7 lín. i mitja de llarg (70 cm.), ocell de rapinya, vultúrides. Sin. arpella.
- VOLTRÓ, m. : El castellà *buitre*. (Borges.)

X

- XANCA, f. (espanyol, *zanco*).
- XARLOT, m. (*Numenius arquata*, Latham) : Negrós de les parts superiors i blanquínos de les inferiors. De 60 cm. A l'hivern es troba a les vores del mar i en els plans humits; s'alimenta de cucs, molluscos, etc., i fa un crit semblant a *currilí, currilí*. Sin. becuts, polit gris.
- XARLOT D'ULLS GROCS, m. (*Charadrius aedificnemus*, L.; *Oedicnemus crepitans*, Temminck) : Ocell pressirostre d'1 peu i mig. Sin. galdric, toro de garri-ga, sabarlic, xamarlit, daurada, turlit.
- *XARRANC, m. (*Pterocles arenarius*, Temm.; seu *Perdix aragónica*, L.) : Gallinària, de 12 polz. i mitja. Sin. xurres.
- *XATRAC, m. (*Ardea minuta*, L.) : De color de cendra blavós, de sobre el cos, i blanc de les parts inferiors. Té 22 cm. És l'espècie més petita del gènere. Arriba per la primavera i s'estableix pels estanys i rius propers al mar.
- XAU, m. : El pinsà. (Altea.)
- *XEMERLIT, m. (*Charadrius pluvialis*, L.) : Pressirostre d'1 peu i 6 lín. Sin. xamerli, dauradell, daurada, esplugabou.
- XERET, m. : Nom d'ocell. (Esplugua.)
- XERRAIRE, m. (*Coracias garrula*, L.) : Té un aire de família amb la garsa, el gaig i el corb; el seu bonic plomatge és verd i blau (se l'ha comparat a un lloro). Sin. gàrola, gralla blava.
- XERRET, m. : Ocell petit, de color fosca. Fa el niu entre la brossa. (Prades, Balaguer, Guimerà.)
- XERRETA, f. : El xerret. (Isil, Lleida.)
- XERXET, m. (*Anas crecca*, L.; et *A. querquedula*, L.) : Ocell ratllat de negre i blanc de sobre el cos, i blanc de l'abdomen; de 32 cm. Aquesta espècie habita el nostre país tot l'any i nia en l'espessor. Sin. xerret, salcet, ànec d'aigua, fotja.
- XET-XET, m. : Ocell més petit que el pardal, però de la mateixa color.
- XEVERLÍ, m. : Ocell aquàtic, alt i prim; fa grans xisclets a la nit. (Eivissa.)
- XIBECA, f. (*Strix Aluco*, L.) : Sin. òliba, haveca.
- XILLOT, m. (*Pluvialis apricarius*, L.) : Ocell dels corredors; és de pas, a la hivernada; té molta consemblança amb el sibilí, i el nom, en augmentatiu, se li retira bastant. El xillot és au de prat; n'hi ha una altra espècie, que es veu rares vegades; el *Pl. varius*. Dita : «Si plora es xillot real, farà temporal.» Quan fa un crit plorinyós, saltant de roca en roca, assenyala mal temps, segons els pescadors. (Migjorn Gran.)
- XIRLO, m. (*Alauda arvensis*, L.).
- XITXAPERÀ, f., *éiéépère* (Prades), *éiéampèle* (Borges) : Ocell que anuncia la vinguda de la primavera. (Prades, Borges.)
- XIULADOR, m. (*Anas Penelope*, L.) : Sin. piula, ull-de-bou, xiulaire, xiveta, xixell.
- XIVITA, m. (*Totanus ochropus*, Temminck) : Té les parts superiors brunes i les inferiors blanques; de 21 a 22 cm. És

- freqüent a les vores de les aigües, i a l'estiu una bona part nien en la nostra regió subpirenenca. Sin. xorlitos, morena, xorlit.
- XIVITONA, f. (*Totanus hypoleucos*, Temminck): Ocell bru de les parts superiors i blanc de les inferiors. Té 18-19 cm. Abunda per les clotades aiguoses de prop de mar i se submergeix en l'aigua quan l'envesteixen els gossos. Sin. morena.
- XIXELLA, f. *cicèl* (Pineda, Elna, Menorca) (*Columba Oenas*, L.): De color cendrosa, més intensa del damunt i més clara del davall. De 35 cm. A l'octubre es reuneix a ramades, aquesta espècie, i se'n va per les grans valls i plans de la regió mitjana i subpirenenca. Sin. colom boscà, xixell, tudó. (Cat., Bal., Val.)
- XORIGUER, m. (*Falco Tinnunculus*, L.; *Tinn. alaudarius*, Gray): Ocell de rapinya diürn, fam. falcònides; d'1 peu, 2 polz., 7 lín. De 35 a 36 cm. de llargada. Sin. esparver, moixet, penjasargantanes. (Catalunya, Bal., Val.)
- XORLIT, m.: La *xarla*. (Altea.)
- XOT, m. (*Strix Scops*, L.): Sin. duc petit, xut, xuta. (Cat.)
- XOT PETIT, m. (*Strix-passerina*, L.): Sin. òliba petita, baveca.
- XUCA, f. (V. Òliba). Sin. xucaoli, xupa, bruixa.
- XUP, m.: El mussol. (Esplugas.)
- XUPA, f.: Ocell que en altres bandes es diu *òliba*. Les xupes (com es diu a Igualada) habiten i crien pels sotateulades del campanar o església parroquial; generalment s'estan pels forats deixats en la paret de pedra picada, els quals forats serviren per a muntar l'obra tres voltes centenària del temple.
- XURA, f. (*Strix flammea*, L.). Sin. ruta, xucaoli.
- XURLA, f., *cúrle*: Ocell més petit que el pinsà. (Palamós, La Bisbal.)
- *XURLA, f. I. (*Iunx torquilla*, L.): Bru rogenç de les parts superiors, i de les inferiors blanquinós i variat. De 17 cm. Arriba per l'abril, nia pels forats dels arbres i destrueix moltes formigues. Té el mateix plomatge del *Cuculus canorus*. La seva arribada anuncia la del cucut catorze dies després. Sin. llengut, dormicor, formiguer (Comp.), ocell de la pluja, coll tort. 2. (*Emberiza miliaria*, L.): Ocell hortolà, conirostre, de sobre 7 polz. Sin. consider, cruixidell, durdulla.
- XURRA, f. (*Pterocles arenarius*, Temm.): Vermellós del dors i negre del ventre, subcaudals i cames. Té 30 cm. És freqüent en les costes d'Àfrica i a Andalusia. Sin. xarranc. (Lleyda.)
- XURZA, f.: L'òliba. (Sarrià de Dalt.)
- XUT, XUTA, s.: El mussol banyut. (Cat., Bal., Val.) V. Xot.